

**UCHWAŁA NR XLVI/405/2022
RADY MIEJSKIEJ W KONIECPOLU**

z dnia 23 czerwca 2022 r.

**w sprawie uchwalenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta-Gminy
Koniecpol na lata 2022-2026**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022r. poz. 559 z późn. zm.) w związku z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021r. poz. 2268 z późn. zm.)

Rada Miejska w Koniecpolu uchwała, co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta-Gminy Koniecpol na lata 2022-2026 w brzmieniu załącznika do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Koniecpol.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
Miejskiej w Koniecpolu

Aneta Chruszcz

Załącznik do uchwały Nr XLVI/405/2022
Rady Miejskiej w Koniecpolu
z dnia 23 czerwca 2022 r.

*Załącznik do Uchwały Nr
Rady Miejskiej w Koniecpolu z dnia*

*Strategia Rozwiązywania Problemów
Społecznych Miasta - Gminy
Koniecpol na lata 2022-2026*

SPIS TREŚCI

WSTĘP	2
1. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA.....	5
1.1. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII.....	5
1.2. PODSTAWY PRAWNE I PROGRAMOWE	8
1.2.1 MIĘDZYKRAJOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE	8
1.2.2. KRAJOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE.....	10
1.2.3. SAMORZĄDOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE	14
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	19
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	19
2.2 DEMOGRAFIA.....	20
2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE MIEJSKO-GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ.....	25
2.4. KWESTIA DZIECKA	31
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH	35
2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ I PRZEMOC W RODZINIE.....	39
2.7. STAROŚĆ I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ.....	43
2.8. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI.....	47
2.9. LOKALNE PROBLEMY Z PERSPEKTYWY LIDERÓW SPOŁECZNYCH	49
2.10. ANALIZA SWOT.....	56
2.11. ZASOBY UMOŻLIWIĄJĄCE REALIZACJĘ STRATEGII	62
3. CZĘŚĆ ANALITYCZNO - PROGRAMOWA	65
3.1. PODSUMOWANIE DIAGNOZY I PROGNOZA ZMIAN SPOŁECZNYCH.....	65
3.2. MISJA STRATEGII.....	72
3.3. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ	73
3.4.1. MONITORING	84
3.4.2. TRYB MONITOROWANIA STRATEGII.....	84
3.4.3. CECHY PROJEKTÓW I PROGRAMÓW	87
3.4.4. METODY REALIZACJI STRATEGII I RAMY FINANSOWE	88
3.4.5. BARIERY OGRANICZAJĄCE REALIZACJĘ CELÓW	89
4. UWAGI KOŃCOWE	91

WSTĘP

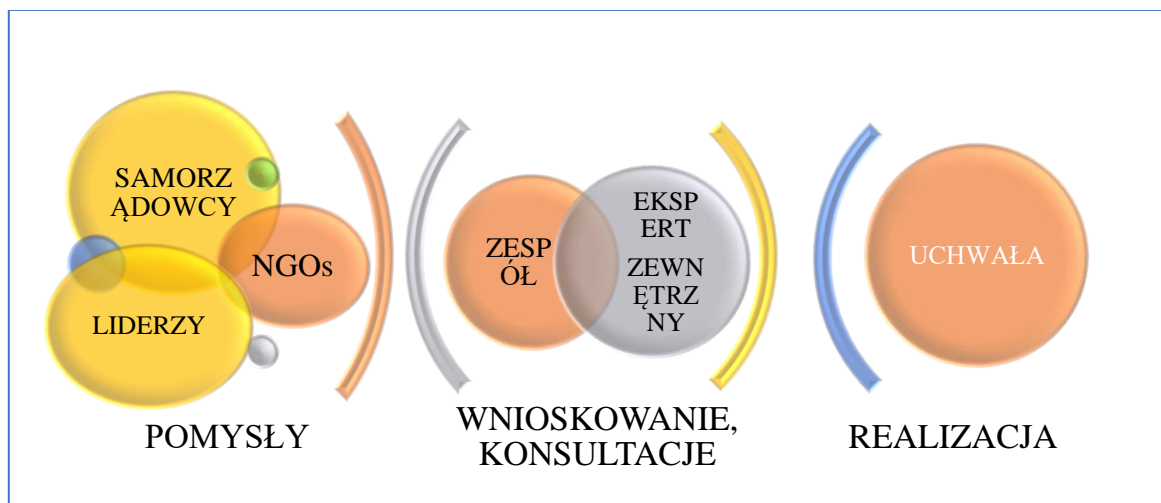
Samorządy lokalne, działające w warunkach gospodarki rynkowej cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością, co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które jest oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych umożliwiając dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Na poziomie zarządzania lokalnego, w zakresie polityki społecznej, podstawową rolę wśród tego typu planów pełni strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa ona misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizowania ich skutków. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych. Mają one przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, doprowadzając do integracji społecznej. Strategia definiuje istniejące problemy, wyznacza najważniejsze priorytety i wskazuje metody ich rozwiązywania.

W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, kultury, ochrony zdrowia, policji i sądownictwa, przedstawiciele organizacji pozarządowych, oraz wszyscy zainteresowani mieszkańcy. Obywatele byli włączeni w tworzenie dokumentu zarówno na etapie diagnozowania problemów społecznych, jak i po przygotowaniu wstępnego projektu Strategii oraz w trakcie konsultacji nad jej zapisami.

Dokument jest zgodny z założeniami dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym, które odnoszą się do polityki społecznej. Umożliwia on ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Rysunek. Fazy powstawania Strategii

Źródło: opracowanie własne.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez Gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej oraz partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostycznej i analityczno - programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno-programowych) tworzenia dokumentu.

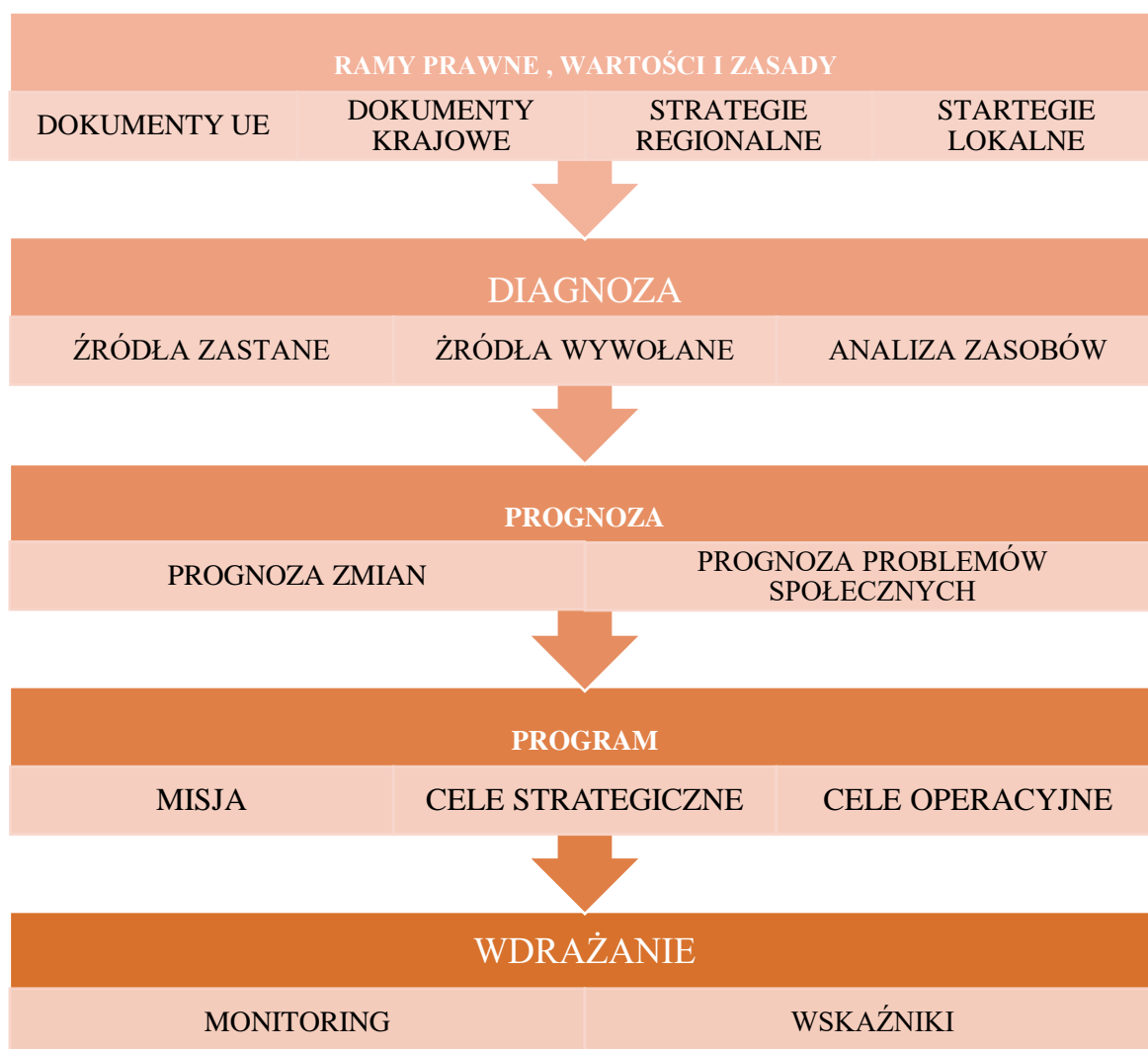
Część diagnostyczna zawiera ogólne informacje dotyczące Gminy oraz diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie Koniecpol, która została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w Gminie lub obejmujących zasięgiem działania jego mieszkańców, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT), a także analizie ankiet skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w Gminie placówek oświatowych oraz reprezentantów środowiska lokalnego (liderzy lokalni, mieszkańcy).

Część analityczno - programowa, zawiera najważniejsze przesłanki analityczno – prognostyczne, wynikające z przeprowadzonej diagnozy oraz postępowania ewaluacyjnego ostatniego dokumentu strategicznego. Zawiera także najistotniejsze założenia polityki

społecznej Gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. W części programowej zostały również wskazane podmioty realizujące Strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania oraz czas realizacji wyznaczonych w dokumencie działań. Zaprezentowano w niej także informacje na temat sposobu wdrożenia Strategii oraz prowadzenia monitoringu jej realizacji. Dla realnej oceny stopnia implementacji dokumentu przygotowany został wykaz wskaźników monitoringowych.

Poniższy diagram prezentuje strukturę Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Rysunek. Struktura strategii

Źródło: opracowanie własne.

1. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

Niniejsza część zawiera przesłanki prawne dokumentu, metodologię jego powstania oraz ocenę poprzedniego dokumentu strategicznego.

1.1. Uwarunkowania tworzenia Strategii

Dokument wpływający na rzeczywistość społeczną powinien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej. „Wartość” to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich odrzuca jako złe, czyli traktuje jako „antywartości”, natomiast inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności. Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne i stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i jej zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe i poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane lub realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców Strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych są następujące:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych, zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale powinno także wynikać z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w którym różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb. W pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, natomiast na końcu – od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która zapewnia poszczególnym ludziom możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć miejsce w społeczeństwie równoprawne z innymi.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która gwarantuje jednostkom i grupom prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna jako przewodnik, czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych oraz wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej, rzeczą oczywistą i zrozumiałą jest, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia i niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast w ramach określenia „kwestia społeczna”, wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa,
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych,
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. Natomiast w szerszym rozumieniu pojęcie to definiowane jest jako sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia.

Przygotowując dokument programowy, który wskazuje kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Przesłanka ta jest główną konkluzją niniejszego dokumentu, gdyż właśnie od wzmocnienia pozycji rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj programu pomocowego.

1.2. Podstawy prawne i programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 16b pkt 1 i art. 17 pkt 1 Ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, które w ramach zadań własnych Gminy przewidują „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Ustawodawca wskazał w art. 16b pkt 2 minimalny zakres dokumentu, tj.:

- diagnozę sytuacji społecznej;
- prognozę zmian w zakresie objętym Strategią;
- określenie celów strategicznych projektowanych zmian oraz kierunków niezbędnych działań, a także sposobu realizacji Strategii, jej ram finansowych i wreszcie wskaźników realizacji działań.

Na treść i realizację Strategii rozwiązywania problemów społecznych obok zdefiniowanego w trakcie prac diagnostycznych katalogu problemów społecznych oraz zakresu kompetencyjnego mają również wpływ inne akty prawne.

Strategia jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją oraz wykluczeniem społecznym.

1.2.1 Międzynarodowe dokumenty strategiczne

Międzynarodowe dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Przekształcamy nasz świat: Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju

To dokument przyjęty przez Organizację Narodów Zjednoczonych definiujący model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Zgodnie z Agendą 2030 współczesny wysiłek modernizacyjny powinien koncentrować się na wyeliminowaniu ubóstwa we wszystkich jego przejawach przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Dokument obejmuje 17 celów zrównoważonego rozwoju oraz powiązanych z nimi 169 zadań. Wśród celów wskazano m.in. takie jak

- eliminacja ubóstwa we wszystkich jego formach na całym świecie;
- wyeliminowanie głodu poprzez bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz zrównoważone rolnictwo;
- zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promocję dobrobytu;
- edukacja wysokiej jakości oraz promocja uczenie się przez całe życie;
- równość płci oraz wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt;
- dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi;
- dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie;
- stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi;
- stabilna infrastruktura i promocja zrównoważonego przemysłowania;
- organicznie nierówności w krajach i między krajami;
- miasta i osiedla ludzkie bezpieczne, stabilne, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu.

Polska perspektywa działań na rzecz Agendy 2030 została sformułowana w **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju**, która stanowi instrument elastycznego zarządzania głównymi procesami rozwojowymi kraju, wskazując cele i niezbędne działania, instrumenty realizacyjne i kluczowe projekty zapewniające jej wdrożenie. Dokument ustala także system koordynacji, wyznaczając role poszczególnym podmiotom publicznym oraz sposoby współpracy ze światem biznesu, nauki i społeczeństwem. Strategia przedstawia nowy model rozwoju, tj. rozwój odpowiedzialny, czyli taki, który budując siłę konkurencyjną z wykorzystaniem nowych czynników wzrostu, zapewnia udział i korzyści wszystkim grupom społecznym zamieszkującym różne miejsca naszego kraju.

Jednocześnie w nowym modelu potrzeby obecnego pokolenia będą realizowane bez umniejszania szans przyszłych pokoleń.

Głównym celem wszystkich działań i przedsięwzięć przewidzianych w dokumencie jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Oczekiwanym efektem realizacji strategii będzie zwiększenie zamożności Polaków oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie, w szczególności w zakresie promowania i rozwoju wolontariatu i odpowiedzialności.

1.2.2. Krajowe dokumenty strategiczne

Krajowe dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Raport Polska 2030

Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe” stanowi podstawę diagnostyczną dla przygotowywanych strategii rozwoju. Wskazuje wyzwania w perspektywie do 2030 roku, które obejmują następujące aspekty:

- wzrost i konkurencyjność,
- sytuacja demograficzna,
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy,
- odpowiedni potencjał infrastruktury,
- bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne,
- gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego,
- solidarność i spójność regionalna,
- poprawa spójności społecznej,

- sprawne państwo,
- wzrost kapitału społecznego Polski.

Wskazuje się także na pięć kluczowych czynników rozwoju kraju w perspektywie roku 2030:

- warunki dla szybkiego wzrostu inwestycji,
- wzrost aktywności zawodowej i mobilności Polaków,
- rozwój produktywności i innowacyjności,
- efektywna dyfuzja rozwoju w wymiarze regionalnym i społecznym,
- wzmocnienie kapitału społecznego i sprawności państwa.

W aspekcie rozwoju kapitału społecznego podkreśla się rosnące znaczenie usieciowienia społeczeństwa, niosące za sobą zmianę dotychczasowych więzi społecznych. Uwypuklona jest także rola nowoczesnych form komunikacji masowej rewolucjonizujących komunikację publiczną. Wzrost kapitału społecznego wymaga stymulowania wzrostu wzajemnego zaufania, naprawy infrastruktury instytucjonalnej państwa, zwiększenia troski o dobro wspólne, poprawy jakości przestrzeni i debaty publicznej, wspierania aktywności obywatelskiej – indywidualnej oraz zinstytucjonalizowanej, a także zwiększenia roli potencjału kreatywnego i intelektualnego.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

Celem Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (dalej DSRK) jest analiza oraz charakterystyka warunków niezbędnych dla rozwoju Polski w kluczowych obszarach na tle UE oraz procesów gospodarczych zachodzących na świecie. Na tej podstawie formułowane są wnioski oraz ich przełożenie na konkretne decyzje i propozycje powiązanych z nimi projektów. W DSRK przedstawiono wizję rozwojową w perspektywie do roku 2030. Identyfikuje się tutaj wyzwania stojące przed gospodarką i społeczeństwem oraz trzy obszary strategiczne: konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji), równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji) oraz efektywności i sprawności

państwa. Celem jest rozwój mierzony poprawą jakości życia Polaków (wzrost PKB w przeliczeniu na mieszkańca w relacji do najbogatszego państwa UE i zwiększenie spójności społecznej), co można osiągnąć dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, przekładającemu się w efekcie na modernizację kraju.

W DSRK wskazano 11 celów strategicznych, od których zależy rozwój cywilizacyjny kraju oraz powiązane z nimi projekty do realizacji. W części dotyczącej kapitału społecznego znajdują się m.in.:

- stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej,
- wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 (SRKS) stanowi kontynuację i aktualizację przyjętej uchwałą nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 (M.P. poz. 378). SRKS jest jednym z instrumentów realizacji przyjętej uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Funkcjonujący w Polsce kapitał społeczny zdefiniować można jako sieci opartych na wzajemnym zaufaniu powiązań międzyludzkich wraz ze wspólnymi przekonaniem, normami etycznymi, uniwersalnymi wartościami chrześcijańskimi, wspólną tradycją oraz wspólnym dziedzictwem kulturowym. W badaniach społecznych wyróżnia się dwa podstawowe rodzaje kapitału społecznego: stowarzyszeniowy oraz nieformalny. Kapitał stowarzyszeniowy obejmuje dobrowolny i regularny udział w działalności struktur organizacyjnych, które służą realizacji celów o charakterze ponadjednostkowym. Z kolei kapitał nieformalny opiera się na powiązaniach prywatnych, obejmujących relacje między członkami rodziny oraz sąsiadami, przyjaciółmi i znajomymi. Inna klasyfikacja wyróżnia dwa typy kapitału społecznego: wiążący (funkcjonujący w ramach zamkniętych kręgów kontaktów społecznych, ograniczających się głównie do członków rodziny i znajomych)

oraz tzw. kapitał pomostowy (odnoszący się do relacji i kontaktów między członkami różnych grup i społeczności).

Niski poziom kapitału społecznego należy uznać za jedną z najpoważniejszych barier rozwojowych mających wpływ na niski poziom innowacyjności kraju. W tym kontekście za szczególnie dotkliwy uznać należy niski poziom kapitału stowarzyszeniowego, który umożliwia współpracę i współdziałanie w skali szerszej niż grono rodzinne i sąsiedzkie. Umiejętność współpracy opartej na zaufaniu jest niezbędna do skutecznego zarządzania wiedzą oraz dzięki zdolności do nawiązywania relacji formalnych z otoczeniem, do przekształcania tej wiedzy w innowacyjny produkt. Z tego punktu widzenia, kapitał społeczny, szczególnie w jego wymiarze stowarzyszeniowym, jest niezbędny do wykształcenia trwałych, długookresowych warunków rozwoju gospodarczego, w tym, zgodnie z wyzwaniem zidentyfikowanym w SOR, wyrwania się z pułapki średniego dochodu oraz pułapki przeciętnego produktu.

Kapitał społeczny jest zasobem ułatwiającym współpracę w ramach określonej grupy lub między grupami. Umożliwia opartą na wzajemnym przeświadczeniu o dobrych intencjach kooperację, budowanie zdrowych, konstruktywnych relacji społecznych oraz poczucia tożsamości, przynależności i odpowiedzialności obywateli za dobro wspólne. Elementy te stanowią kluczowe warunki przyspieszonego rozwoju Polski opartego na kooperacji, innowacyjności oraz realizacji społecznej roli obywatela w ramach prawidłowo funkcjonującego demokratycznego państwa prawa, z równie istotnym wpływem i obecnością aktywnie działającego społeczeństwa obywatelskiego.

Wysoki poziom kapitału społecznego przekłada się pozytywnie na istotne dla rozwoju społeczno- gospodarczego elementy i czynniki - usprawnia procesy komunikacji i wymiany wiedzy, przyczynia się do optymalizacji procesów inwestycyjnych i transakcyjnych, redukuje korupcję, sprzyja solidarności społecznej, zwiększa efektywność działalności gospodarczej i ułatwia jej prowadzenie, zapobiega nadużyciom w obrębie dobra wspólnego i sprzyja społecznej kontroli działania władz. Odpowiedzią na tak zdefiniowaną diagnozę sytuacji zaproponowano cele szczegółowe i działania:

CEL SZCZEGÓŁOWY 1. ZWIĘKSZENIE ZAANGAŻOWANIA OBYWATELI W ŻYCIE PUBLICZNE

1.1. Usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami

1.2. Rozwój i wzmocnienie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej

CEL SZCZEGÓŁOWY 2. WZMACNIANIE ROLI KULTURY W BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI I POSTAW OBYWATELSKICH

2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmocnienia uczestnictwa w kulturze

2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury

2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury

2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę

2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą

CEL SZCZEGÓŁOWY 3. WZMOCNIENIE ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO KRAJU PRZEZ SEKTORY KULTURY I KREATYWNE

3.1. Wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju

3.2. Rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

1.2.3. Samorządowe dokumenty strategiczne

Samorządowe dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020 - 2030

Ze względu na swój dalekosiężny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi gmina współpracuje na zasadzie partnerstwa. Jednym z nich jest samorząd województwa śląskiego. „Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030” pozwala zaplanować działania województwa z zakresu polityki społecznej w taki sposób, aby przeciwdziałać najistotniejszym zagrożeniom społecznym przy aktywnym udziale samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych.

Zagrożenia takie, jak negatywne skutki ubóstwa i zjawisko wykluczenia społecznego, to wyzwania nie tylko dla Śląska, ale również dla społeczeństwa współczesnej Europy.

Zadaniem samorządu województwa jest nie tylko rozwiązywanie problemów społecznych. To przede wszystkim organizowanie wsparcia i pomocy osobom potrzebującym w miejscu ich zamieszkania, a więc przy udziale jednostek organizacyjnych samorządów lokalnych. Województwo poprzez działalność Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej pełni rolę wspierającą, aktywizującą, koordynującą i inicjującą nowe rozwiązania, zmierzające tym samym do wyrównywania poziomu życia mieszkańców Śląska. Strategia określa główne działania samorządu województwa zgodnie z przypisanymi województwu zadaniami z zakresu pomocy społecznej.

W trakcie prac nad Strategią dokonano diagnozy sytuacji społecznej w województwie śląskim, na podstawie, której wyznaczono następujące obszary priorytetowe dla polityki społecznej:

- Wspieranie rodzin w pełnieniu ich funkcji.
- Rozwój ekonomii społecznej jako instrumentu aktywnej polityki społecznej.
- Wspieranie działań na rzecz ochrony dzieci i młodzieży przed zjawiskami dezorganizacji społecznej.
- Tworzenie warunków sprzyjających aktywizacji osób niepełnosprawnych.
- Przełamywanie barier w aktywizacji osób starszych.
- Wspieranie działań na rzecz integracji systemu pomocy społecznej. Rozwój systemu kształcenia ustawicznego kadr służb pomocy społecznej.
- Bezpieczeństwo publiczne.

Następnie sformułowano misję, będącą zarazem celem generalnym Strategii: „Wysoka jakość życia mieszkańców województwa śląskiego. Aktywna społeczność regionalna.”.

W oparciu o powyżej przedstawione priorytety polityki społecznej województwa śląskiego oraz cel główny wyznaczono następujące cele strategiczne:

1. Aktywna polityka prorodzinna. Wspieranie właściwego funkcjonowania rodziny, zapewniającej prawidłowy rozwój i opiekę wszystkim jej członkom, zwłaszcza osobom zależnym.
2. Rozwój warunków sprzyjających aktywnemu i pełnemu uczestnictwu osób starszych w życiu społecznym. Dostosowanie systemu wsparcia do potrzeb

starzejącego się społeczeństwa.

3. Kształcenie i doskonalenie zawodowe kadr służb społecznych oraz instytucji wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.
4. Wzmocnienie instytucji, organizacji i innych podmiotów realizujących zadania na rzecz włączenia społecznego mieszkańców regionu oraz skuteczności działań w tym obszarze.
5. Wzmocnienie roli ekonomii społecznej i solidarnej w integracji społeczno-zawodowej oraz w dostarczaniu usług społecznych.
6. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Częstochowskim

Stworzenie ponadgminnej polityki rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z istotnych zadań powiatu wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Założenia tej polityki winny znaleźć się w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dokument ten, określający najistotniejsze problemy do rozwiązania w najbliższej przyszłości, ma wyjść naprzeciw potrzebom społeczności lokalnej, wytyczyć kierunki działania administracji powiatowej oraz wyznaczyć cele i zadania funkcjonujących struktur. Ich realizacja ma na celu złagodzenie zjawisk niekorzystnych dla ludzi, którzy, z różnych powodów, znajdują się w potrzebie. W trakcie prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Częstochowskim dokonano diagnozy problemów społecznych występujących na terenie powiatu częstochowskiego, na podstawie, której wyznaczono trzy cele strategiczne, a w ich obrębie kierunki działań:

1. Tworzenie systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych poprzez wyrównanie szans osób niepełnosprawnych w dążeniu do samodzielnego i aktywnego życia.
 - Pobudzanie aktywności osób niepełnosprawnych w wypełnianiu ról społeczno-zawodowych;
 - Przeciwdziałanie izolacji osób niepełnosprawnych;

- Podniesienie poziomu świadomości społeczności lokalnych na temat osób niepełnosprawnych.
- 2. Budowanie wsparcia dla rodzin dysfunkcyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji dzieci i młodzieży.
 - Pobudzanie aktywności rodzin w prawidłowym wypełnianiu ich zadań;
 - Przeciwdziałanie zagrożeniom wynikającym z niewydolności wychowawczej rodzin;
 - Zapewnienie zastępczej opieki rodzinnej.
- 3. Włączenie społeczności lokalnej w proces rozwiązywania problemów społecznych.
 - Upowszechnienie informacji o przysługujących prawach i uprawnieniach;
 - Tworzenie warunków dla rozwoju organizacji pozarządowych.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Strategia Rozwoju Gminy Koniecpol do 2025 roku

W Strategii Rozwoju Gminy Koniecpol do 2025 roku (Załącznik nr 1 do Uchwały XXX/195/16 Rady Miejskiej w Koniecpolu z dnia 19 września 2016 roku) uznano, że docelowo Koniecpol to gmina czysta ekologicznie, zapewniająca swoim mieszkańcom wysoką jakość życia, wyposażona w infrastrukturę techniczną, społeczną i turystyczną, oferująca wysoki standard usług publicznych, atrakcyjna dla turystów i inwestorów, z rozwijającą się przedsiębiorczością i nowymi miejscami pracy. W misji dokumentu wskazano, że najważniejsze są: zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy oraz infrastrukturalny gminy poprzez stworzenie warunków do wzrostu poziomu przedsiębiorczości i wysokiej jakości życia mieszkańców oraz promocja walorów gminy wśród turystów.

W priorytecie nr II dotyczącym podniesienia jakości życia mieszkańców, za najważniejsze uznano:

II.1. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców,

II.2. Stworzenie dogodnych warunków dla życia mieszkańców oraz włączenie społeczne,

II.3. Wspieranie i rozwój przedsiębiorczości mieszkańców,

II.4. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego gminy oraz jakości placówek oświaty,

II.5. Zapewnienie atrakcyjnej oferty kulturalnej oraz możliwości spędzania wolnego czasu,

W ramach celu II.2. założono:

- Wdrożenie działań poprawiających warunki startu życiowego i zawodowego osób młodych,
- Poprawa dostępu i zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych najuboższych mieszkańców;
- Wsparcie sektora ekonomii społecznej,
- Stworzenie efektywnych form wspierania aktywności zawodowej, sprzyjających wzrostowi zatrudnienia i zmniejszeniu bezrobocia,
- Zapewnienie wysokiej jakości usług opiekuńczych nad dziećmi oraz innymi osobami zależnymi i starszymi,
- Stworzenie szerokiej oferty wsparcia, integracji i aktywizacji osób starszych,
- Wdrażanie rozwiązań w zakresie poprawy bezpieczeństwa publicznego, w tym realizacja działań w obszarze zarządzania kryzysowego.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. Charakterystyka Gminy

Gmina Koniecpol to gmina miejsko-wiejska. Należy do województwa śląskiego, powiatu częstochowskiego. Gmina Koniecpol ma 9 283 mieszkańców, czyli zamieszkuje ją 6,8% ludności powiatu. Gmina stanowi 9,6% powierzchni powiatu. Siedzibą gminy jest miasto Koniecpol. W skład gminy wchodzi miasto Koniecpol i 23 sołectwa: Aleksandrów-Michałów, Dąbrowa, Kuźnica Grodziska, Kuźnica Wąsowska, Luborcza, Łabędź, Łysaków, Łysiny, Oblasy, Okołowice, Piaski-Pękowiec, Radoszewnica, Rudniki, Kolonia Rudniki, Stanisławice, Stary Koniecpol, Teodorów, Teresów, Wąsosz, Wólka, Zagacie, Załęże i Zaróg.

Według danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii Gmina Koniecpol charakteryzuje się przewagą użytków rolnych tj. 68,7% ogółu jej powierzchni. Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione stanowią 24,2%, natomiast grunty zabudowane i zurbanizowane: 4,2% obszaru gminy. Taka struktura gruntów świadczy o jej rolniczym charakterze i niskiej lesistości.

Tabela 2.1.1 Wybrane dane statystyczne dotyczące gminy Koniecpol

WYBRANE DANE STATYSTYCZNE	2017	2018	2019	Powiat 2019
Ludność	9605	9500	9408	134555
Ludność w przeliczeniu na 1 km²	66	65	64	88
Liczba kobiet na 100 mężczyzn	101	101	101	104
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	62,5	64,2	65,1	63,2

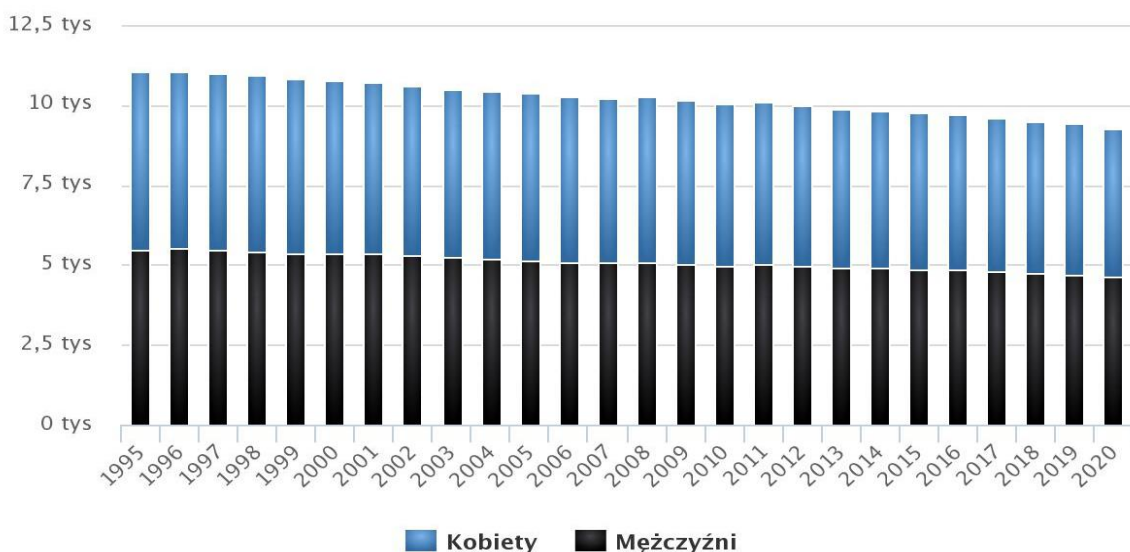
Dochody budżetu Gminy ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)	3943	4455	4873	4840
Wydatki budżetu Gminy ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)	3788	4737	4590	4814
Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	23	25	25	37
Pracujący w przel. na 1000 ludności	151	157	155	135
Bezrobotni w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	10,3	9,9	9,0	3,2
Odsetek ogółu ludności korzystający z instalacji wodociągowej	70,6	72,9	73,3	91,4
kanalizacyjnej	43,7	44,3	45,4	45,1
gazowej	0,3	0,3	0,3	24,7
Podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	1108	1145	1220	1409

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Na przestrzeni ostatnich lat zwraca uwagę wzrost odsetka mieszkańców korzystających z infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej. Lepsza sieć dróg skutkuje zwiększeniem atrakcyjności inwestycyjnej terenów gminy i stopniowym przyrostem podmiotów gospodarczych.

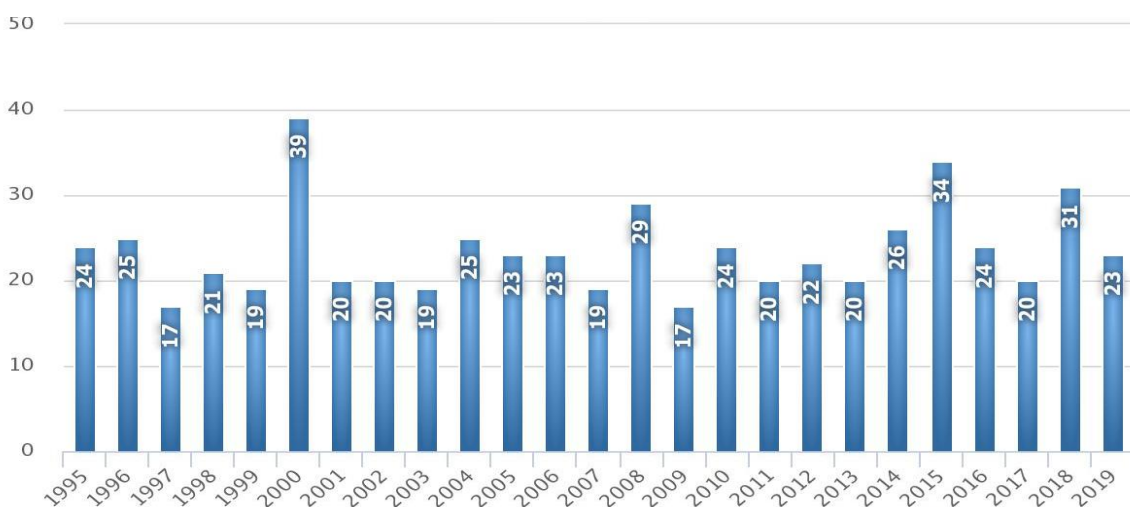
2.2 Demografia

Gmina Koniecpol liczy 9283 mieszkańców, z czego 50,1% stanowią kobiety, a 49,9% mężczyźni. W latach 2002-2020 liczba mieszkańców zmalała o 12,5%. Średni wiek mieszkańców wynosi 44,0 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa śląskiego oraz nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Wykres 2.2.1 Populacja gminy Koniecpol w latach 1995 – 2020

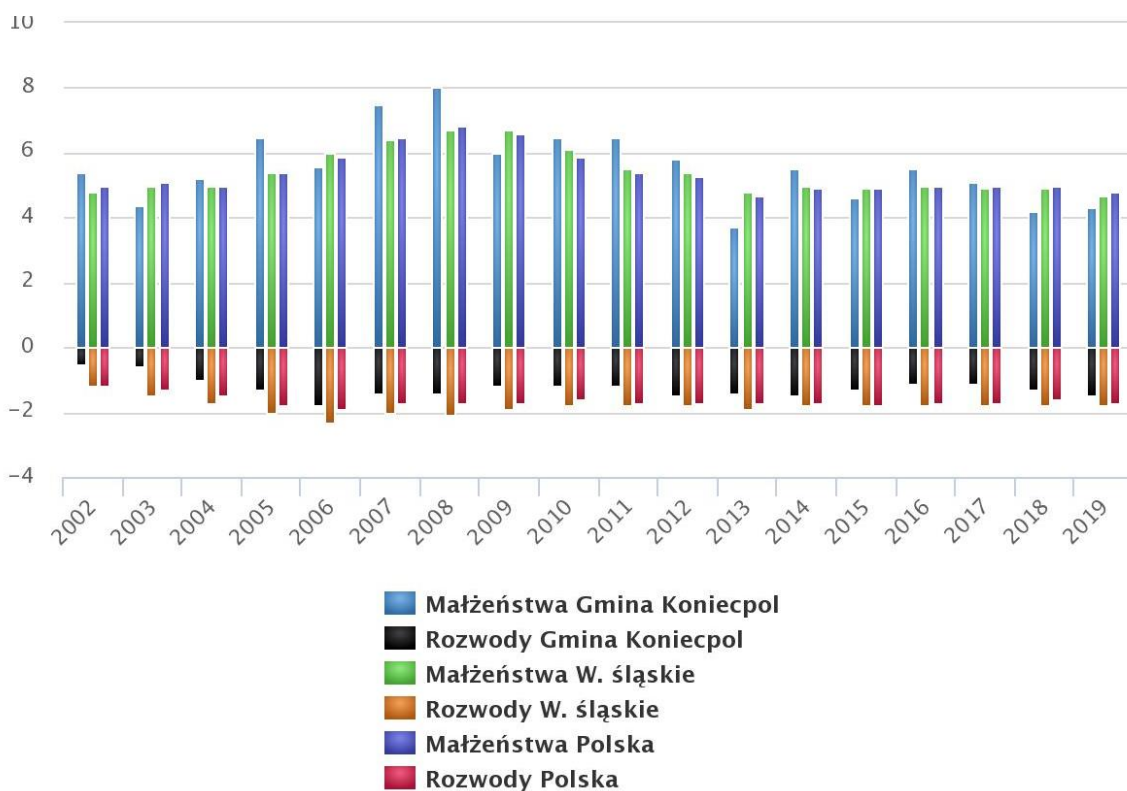
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Mieszkańcy gminy Koniecpol zawarli w 2019 roku 41 małżeństw, co odpowiada 4,3 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to mniej od wartości dla województwa śląskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,5 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 25,5% mieszkańców gminy Koniecpol jest stanu wolnego, 59,8% żyje w małżeństwie, 3,2% mieszkańców jest po rozwodzie, a 10,9% to wdowy/wdowcy.

Wykres 2.2.2 Liczba zawartych związków małżeńskich w latach 1995 - 2019

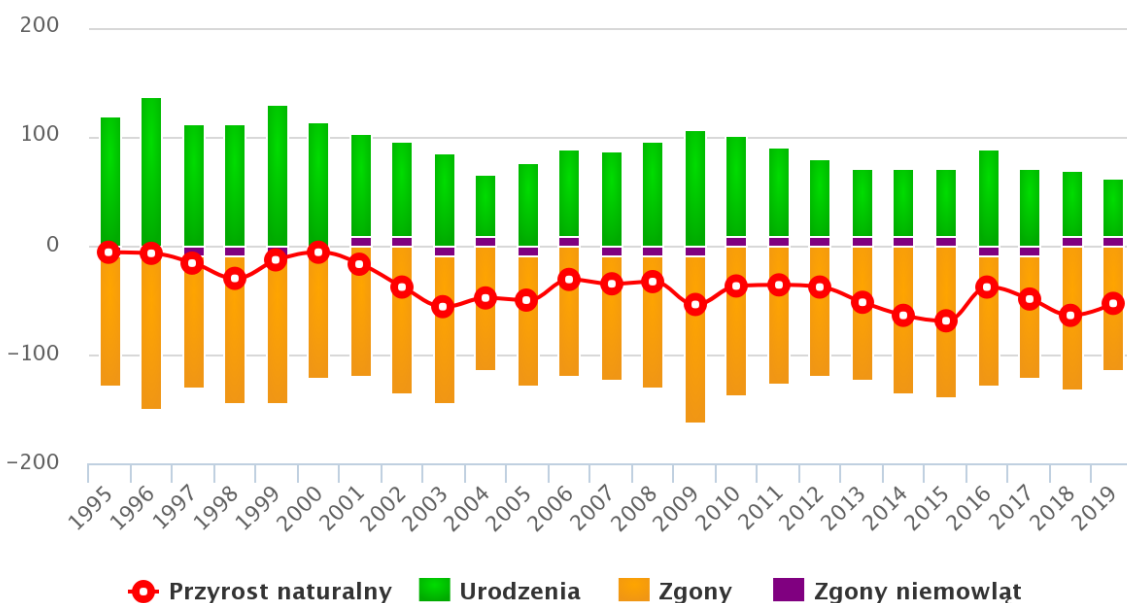
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wykres 2.2.3 Liczba małżeństw i rozwodów na 1000 ludności w gminie Koniecpol w latach 2002 - 2019

Źródło: opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wykres 2.2.4 Przyrost naturalny w latach 1995 - 2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Gmina Koniecpol ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -53. W 2019 roku urodziło się 62 dzieci, w tym 43,5% dziewczynek i 56,5% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 370 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,58 i jest mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

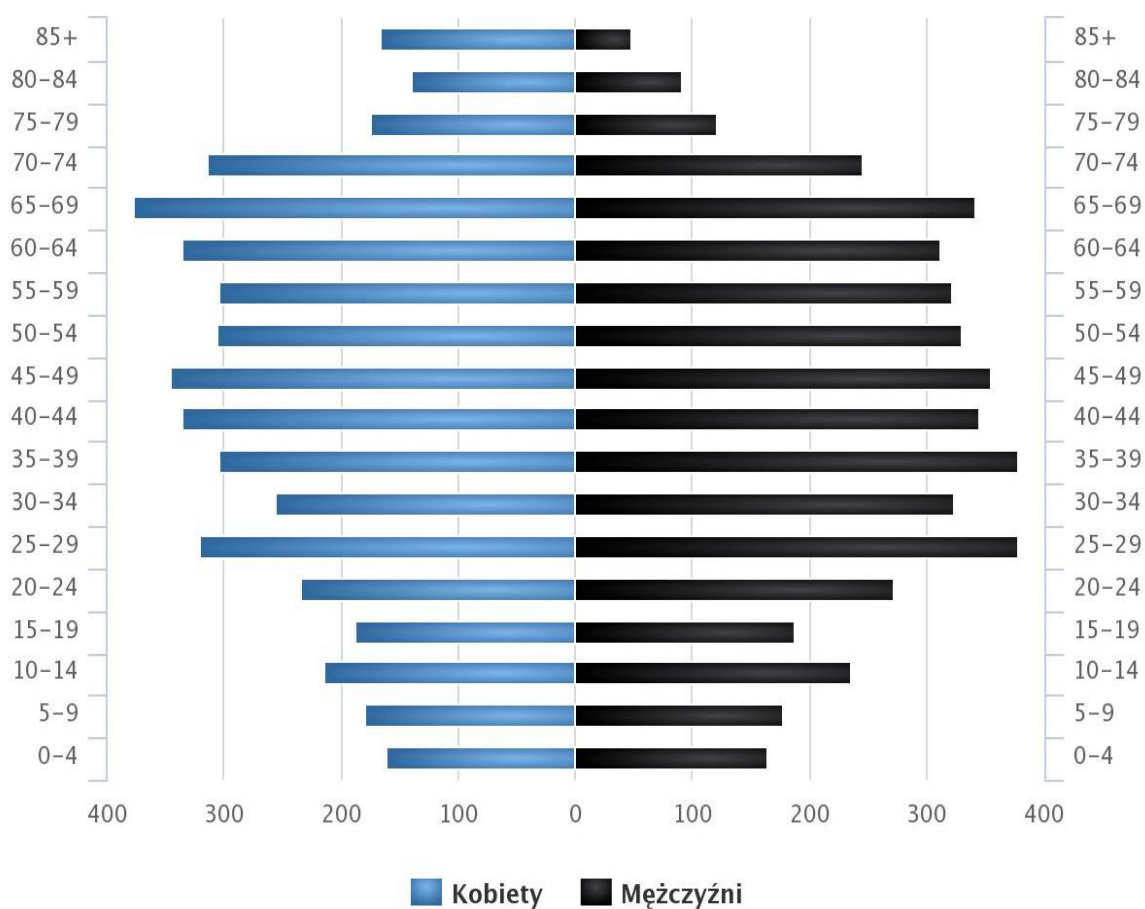
Tabela 2.2.1 Demografia Gminy za rok 2019 na tle powiatu

	Powiat	Gmina	Powiat=100
Ludność	134555	9408	7.0
w tym: kobiety	68647	4732	6.9
Urodzenia żywe	1 118	62	5.5
Zgony	1 627	115	7.1
Przyrost naturalny	-509	-53	-
Saldo migracji ogółem	181	-51	-
Ludność w wieku:			
przedprodukcyjnym	22611	1369	6.1
produkcyjnym	82459	5699	6.9
poprodukcyjnym	29485	2340	7.9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

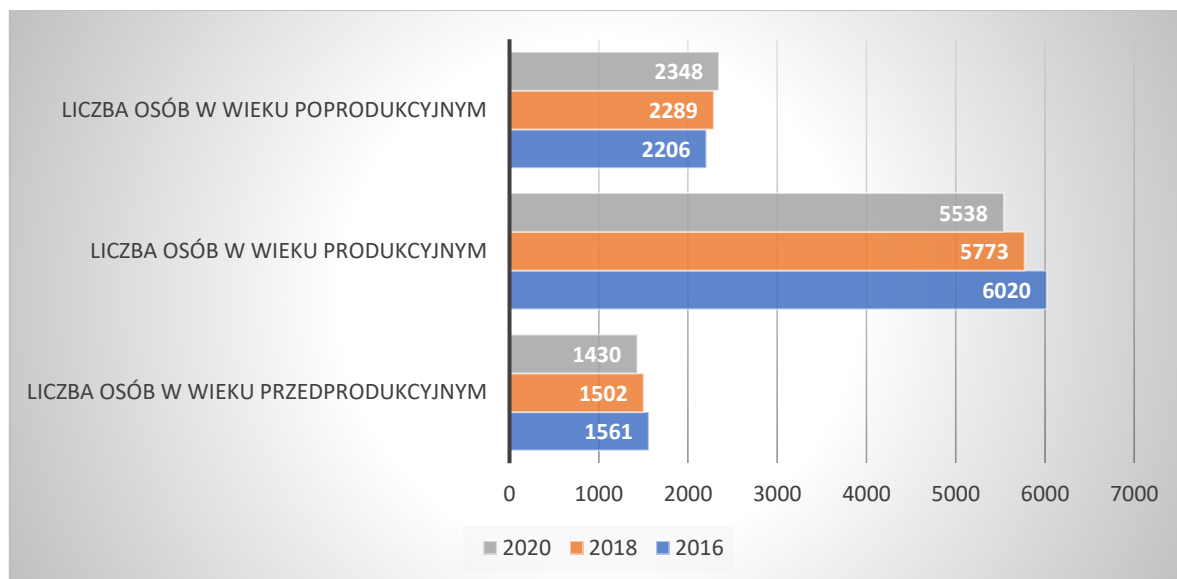
W 2019 roku 48,1% zgonów w gminie Koniecpol spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 23,0% zgonów w gminie Koniecpol były nowotwory, a 4,7% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Koniecpol przypada 12,18 zgonów. Jest to więcej od wartości średniej dla województwa śląskiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju.

Wykres 2.2.5 Piramida wieku mieszkańców gminy Koniecpol - 2020

Źródło: opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Piramida wieku jest odzwierciedleniem niekorzystnych trendów demograficznych panujących w całym kraju, nadal niewielki odsetek urodzeń, przy znacznej liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym niemobilnym oraz poprodukcyjnym sprzyja procesowi starzenia się społeczeństwa, który jak się wydaje będzie się pogłębiał.

Wykres 2.2.6 Struktura demograficzna Gminy w latach 2016 - 2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koniecpolu.

W 2020 roku 5538 mieszkańców gminy Koniecpol było w wieku produkcyjnym, 1430 w wieku przedprodukcyjnym, a mieszkańców w wieku poprodukcyjnym 2348. Struktura ludności w porównaniu z demografią powiatową wypada porównywalnie: mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym jest mniej w porównaniu z liczbą ludnością w wieku poprodukcyjnym, zauważalny jest umiarkowanego, ale systematyczny wzrost liczby ludności z drugiej wspomnianej grupy.

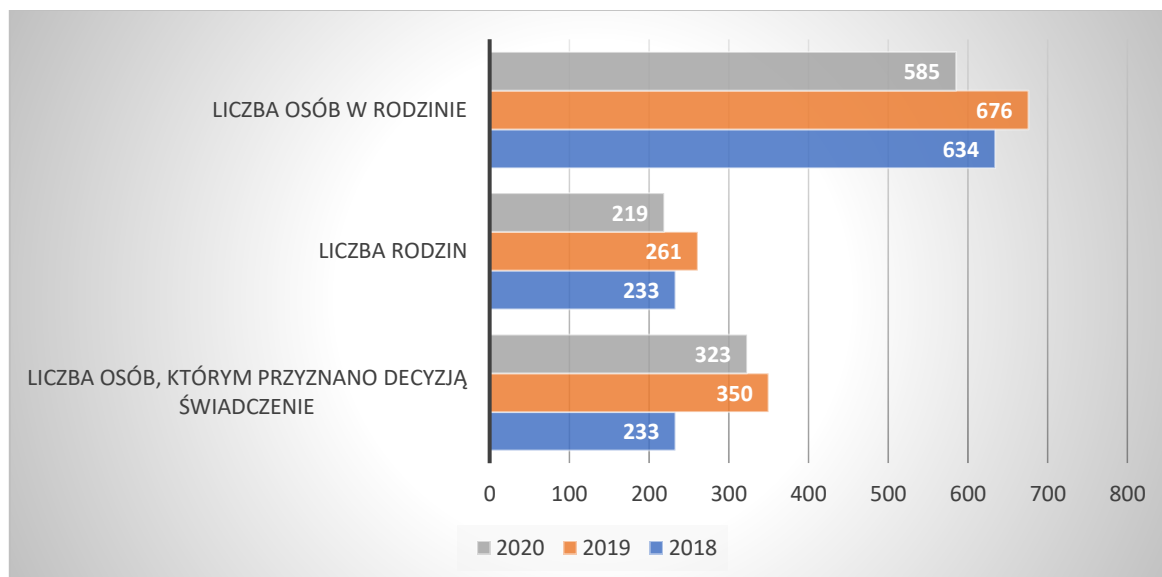
2.3. Problemy społeczne w perspektywie Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Według Ustawy o pomocy społecznej, jest ona „instytucją polityki społecznej państwa, która ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości” (art. 2.1). Pomoc społeczna „wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka” (art. 3.1). Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom, w szczególności z powodu: ubóstwa,

- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

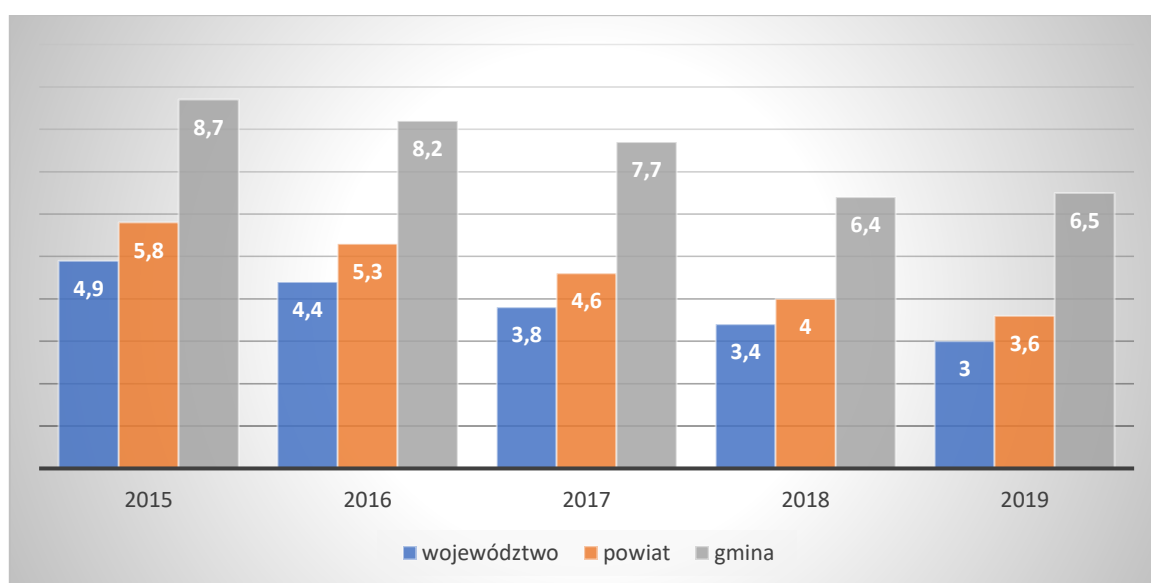
Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy odpowiedzialny jest Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej – dalej MGOPS. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń;
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Wykres. 2.3.1 Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2018 - 2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koniecpolu.

Na przestrzeni lat 2018-2020 liczba osób objętych pomocą społeczną w gminie Koniecpol nieznacznie zmieniała się przy trendzie malejącym.

Wykres 2.3.2 Procentowy udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2015 - 2019 (województwo, powiat, gmina)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poprawiająca się kondycja mieszkańców gminy jest charakterystyczna dla całego kraju, w którym następuje systematyczny spadek korzystających ze środowiskowej pomocy

społecznej. Dla gminy notuje się spadek z 8,7 proc. w 2015 r. do 6,5 proc. w 2019 r. Należy jednak zwrócić uwagę, że wartości dla gminy są nadal wyższe niż dla województwa i kraju.

Tabela. 2.3.1 Rodzaje pomocy udzielanej przez MGOPS w latach 2018 - 2020

Typ świadczenia	2018 r.		2019 r.		2020 r.	
	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin
Pieniężne	117	109	115	113	92	76
Rzeczowe	198	151	235	140	131	143
Udzielanie porad	63	161	72	172	60	175
Opieka psychologiczna	34	20	27	18	35	22
Udzielenie schronienia	2	2	4	4	3	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koniecpolu.

W powyżej tabeli zaprezentowano świadczenia pieniężne i rzeczowe przyznawane przez Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej na przestrzeni ostatnich lat. Większość świadczeń jest przyznawana w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które w trybie administracyjnym może utrzymać decyzję MGOPS-u w mocy, uchylić ją w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny.

Powody przyznawania pomocy przez Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w 2020 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela. 2.3.2 Powody przyznawania pomocy społecznej w 2020 roku

Powód trudnej sytuacji życiowej		Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Rodziny z udziałem osób po 60 roku życia
Ubóstwo		52	134	24
Potrzeba ochrony macierzyństwa		21	84	0
Bezrobocie		57	158	10
Niepełnosprawność		29	47	19
Długotrwała lub ciężka choroba		24	45	16
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem		18	45	0
w tym	rodziny niepełne	6	15	0
	rodziny wielodzietne	4	20	0
Alkoholizm		3	4	1
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego		1	1	0
Zdarzenie losowe		1	2	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koniecpolu.

Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnioskuje o pomoc z systemu pomocy społecznej jest ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba.

Tabela 2.3.3 Środki finansowe na system pomocy społecznej w latach 2018 - 2020

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Wielkość wydatków - ogółem	716 937, 42	698 928, 14	653 748, 13
Wielkość środków na zadania własne	28 523, 91	31 080,00	30 346,00
Wielkość środków na zadania zlecone	688 413, 51	667 848, 14	623 402,13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koniecpolu.

Analizując budżet, którym dysponuje Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, warto zwrócić uwagę na nieznacznie malejące wartości kwot finansowych, zarówno w zakresie zadań własnych, jak i zleconych.

Tabela 2.3.4 Fundusz Alimentacyjny w latach 2018 – 2020

Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie			Liczba przyznanych świadczeń			Wartość przyznanych świadczeń		
2018 r.	2019 r.	2020 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
50	43	36	622	529	438	270 044	236 100	194 135

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koniecpolu.

System wsparcia, szczególnie rodzin, uzupełniają fundusz alimentacyjny (tabela powyżej) oraz zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, na które w 2020 roku przeznaczono 3 488 188,39 złotych (tabela poniżej).

Tabela 2.3.5 Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami w roku 2020

Wyszczególnienie	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba przyznanych świadczeń	Wartość przyznanych świadczeń
Zasiłek rodzinny	363	6 433	782 597,89
Dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	20	20	20 000,00
Dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	17	146	56 664,50
Dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	14	152	30 296,00
Specjalny zasiłek opiekuńczy	21	182	112 580,00
Świadczenie rodzicielskie	39	252	22 866,00

Zasiłek dla opiekuna	3	15	9 200,00
Dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	53	550	52 139,00
Dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	45	487	53 130,00
Dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	233	362	36 200,00
Dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	91	766	59 404,00
Zasiłek pielęgnacyjny	230	2617	564 814,00
Świadczenie pielęgnacyjne	85	908	1 641 297,00
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	47	47	47 000,00
SUMA	1261	12 937	3 488 188,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koniecpolu.

Świadczenia rodzinne wraz z systemem pomocy społecznej w sposób istotny wspierają rodziny, w tym w szczególności rodziny z dziećmi.

2.4. Kwestia dziecka

Kwestia dziecka i rodziny w polityce społecznej traktowana jest w sposób szczególny. Działalność na rzecz dzieci koncentruje się przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty i systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu różnych zagrożeń życiowych poprzez m.in. zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, organizowanie pieczy zastępczej, prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Szczególną rolę w kształtowaniu i wsparciu rodzin na terenie gminy i całego kraju pełni rządowy program „500+” Program Rodzina 500 plus to systemowe wsparcie polskich

rodzin. Świadczenie wychowawcze w wysokości 500 zł miesięcznie mogą otrzymać rodzice oraz opiekunowie dzieci do 18. roku życia. Od kwietnia 2016 roku do czerwca 2019 roku świadczenie wychowawcze przysługiwało na drugie i kolejne dziecko niezależnie od dochodu. Rodziny o niskich dochodach otrzymywały wsparcie także dla pierwszego lub jedyne dziecko przy spełnieniu kryterium przeciętnego miesięcznego dochodu 800 zł netto lub 1200 zł w przypadku wychowywania w rodzinie dziecka niepełnosprawnego. Dodatkowe wsparcie w wysokości 500 zł otrzymują także rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka na każde dziecko, na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi w Programie „Rodzina 500+”, od 1 lipca 2019 roku świadczenie wychowawcze przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągany przez rodzinę.

Świadczenie wychowawcze 500 zł nie jest liczone do dochodu przy ustalaniu prawa do świadczeń z innych systemów wsparcia. Dotyczy to w szczególności świadczeń z pomocy społecznej, funduszu alimentacyjnego, świadczeń rodzinnych, dodatków mieszkaniowych.

Tabela 2.4.1 Realizacja programu „500+” w latach 2019 - 2020

Wyszczególnienie	2019	2020
Złożone wnioski	935	106
Wydane decyzje	905	101
Liczba rodzin otrzymujących świadczenie	745	873
Liczba wypłaconych świadczeń	13 457	16 035
Kwota wypłaconych świadczeń	6 703 725,00	7 975 710,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koniecpolu.

W sumie na terenie Gminy w ramach programu wspiera się 873 rodziny a kwota wypłaconych świadczeń w ostatnim roku sięgnęła 7 975 710,00 złotych.

Zgodnie z zapisami Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jednostkami organizacyjnymi w tymże aspekcie są podmioty samorządu terytorialnego

wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Tabela 2.4.2 Opieka nad dzieckiem z perspektywy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w latach 2018 - 2020

Wyszczególnienie	2018	2019	2020
Liczba dzieci z gminy przebywających w rodzinach zastępczych	10	10	9
Liczba usamodzielnionych dzieci z terenu gminy pobierających pomoc	0	2	2
Liczba dzieci przebywających i umieszczanych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych	2	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Częstochowie.

Istotną rolę we wspieraniu dziecka i rodziny pełni MGOPS, realizując m.in. rządowy program wieloletni „**Pomoc państwa w zakresie dożywiania**” którego celem jest m.in. wsparcie gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewnienia posiłku osobom jego pozbawionym, ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich. Program zakładał zapewnienie dzieciom do 7. roku życia, uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej oraz osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach wymienionych w art. 7 Ustawy o pomocy społecznej, a zwłaszcza osobom samotnym, w podeszłym wieku, chorym lub niepełnosprawnym pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Beneficjentami programu są osoby i rodziny, których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 150% kwoty kryterium dochodowego. Od 2019 roku program został zastąpiony programem rządowym "Posiłek w szkole i w domu" na lata 2019 - 2023, który również realizuje MGOPS.

Ważnym elementem systemu wspierania rodziny zagrożonej wykluczeniem jest system stypendialny dla uczniów oraz system świadczeń rodzinnych. Pomoc materialna jest udzielana uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspierania edukacji uczniów zdolnych. Świadczeniami pomocy materialnej o charakterze socjalnym są: stypendium szkolne oraz zasiłek szkolny.

Stypendium szkolne może otrzymać uczeń, który znajduje się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Miesięczna wysokość dochodu na osobę w rodzinie ucznia uprawniająca do ubiegania się o stypendium szkolne nie może być większa niż ustawowe kryterium dochodowe. Stypendium przysługuje uczniom szkół publicznych i niepublicznych, wychowankom ośrodków umożliwiających dzieciom i młodzieży realizację odpowiednio obowiązku szkolnego i nauki oraz słuchaczom niepublicznych kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych, jednak nie dłużej niż do ukończenia 24 roku życia. Stypendium szkolne jest przyznawane na okres nie krótszy niż miesiąc i nie dłuższy niż 10 miesięcy w danym roku szkolnym, a w przypadku słuchaczy kolegiów nauczycielskich – na okres nie dłuższy niż 9 miesięcy.

Tabela 2.4.3 Edukacja w Gminie w latach 2017 - 2020

EDUKACJA	2017/18	2018/19	2019/20
Placówki wychowania przedszkolnego	5	5	5
w tym: przedszkola	3	3	3
Miejsca w przedszkolach	250	255	255
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	268	260	256
w tym: w przedszkolach	227	224	215
Szkoły podstawowe	4	4	4
Uczniowie szkół podstawowych	538	627	621
Gimnazja	-	-	-
Uczniowie szkół gimnazjalnych	146	170	-
Liczba uczniów przypadająca na 1 oddział szkół: podstawowych gimnazjalnych	15	15	15
	18	18	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Podstawą do ubiegania się o zasiłek szkolny jest przejściowa trudna sytuacja materialna z powodu wystąpienia zdarzenia losowego. O zasiłek szkolny można ubiegać się w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące od wystąpienia zdarzenia uzasadniającego przyznanie tego zasiłku.

2.5. Kwestia osób bezrobotnych

Statystyki dotyczące bezrobocia mogą w znacznym stopniu zniekształcać obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechność „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej. Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki, zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz na jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystają z systemu wsparcia socjalnego np. z powodu niskich dochodów, wielodzietności lub inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków, nawet tych na podstawowe potrzeby bytowe.

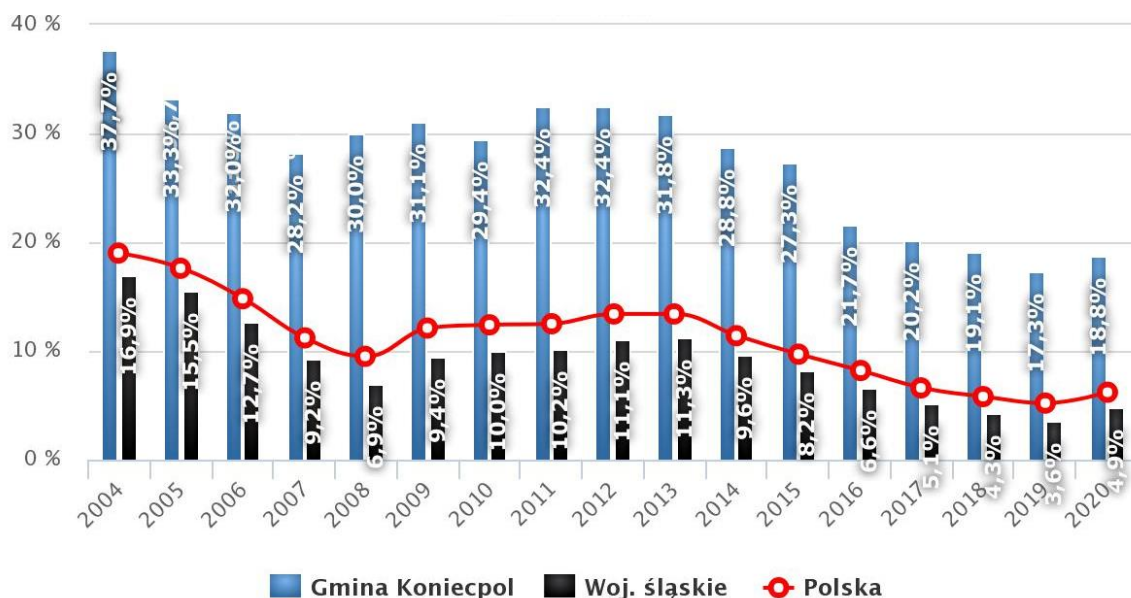
Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez

pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą oraz zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może to także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przejmowania przez dzieci negatywnych wzorców osobowych, a w konsekwencji – dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontaktu, która pozwala na uniezależnienie bezrobotnego i jego rodziny od pomocy.

Wykres 2.5.1 Szacunkowa stopa bezrobocia w latach 2004 - 2020

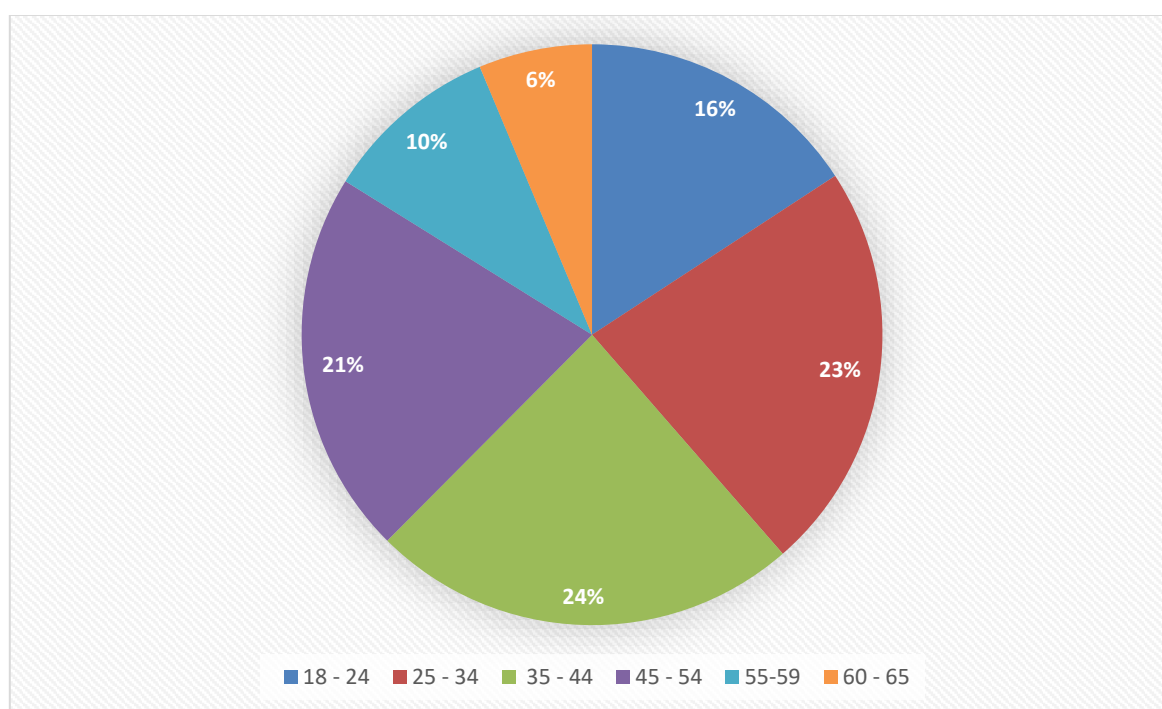

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W gminie Koniecpol na 1000 mieszkańców pracuje 153 osób. W skali kraju w 2019 roku na 1000 pracujących Polaków przypadały 862 osoby niepracujące, do tej grupy zalicza się emerytów, studentów, ale też osoby w wieku produkcyjnym które stanowią obecnie aż

jedną trzecią grupy osób biernych zawodowo. W gminie 49,0% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 51,0% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Koniecpol wynosiło w 2020 roku 18,8% (21,9% wśród kobiet i 16,3% wśród mężczyzn). W 2020 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Koniecpol wynosiło 4 603,86 PLN, co odpowiada 83,40% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Koniecpol 634 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 378 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -256. 39,3% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Koniecpol pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 27,9% w przemyśle i budownictwie, a 15,2% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,6% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Wykres 2.5.2 Bezrobotni na terenie Gminy według wieku (dane na koniec 2020 roku)

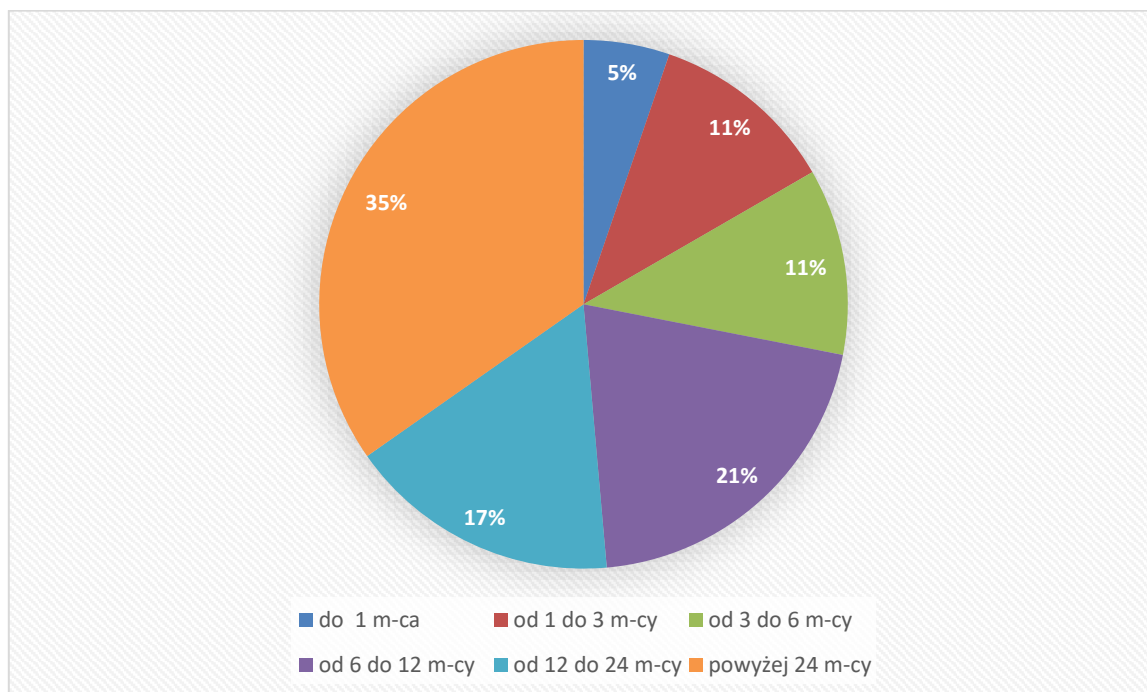

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Częstochowie

Z końcem 2020 roku w grupie bezrobotnych najczęściej było ludzi młodych, często nieposiadających wcześniejszych doświadczeń zawodowych. Było to zjawisko

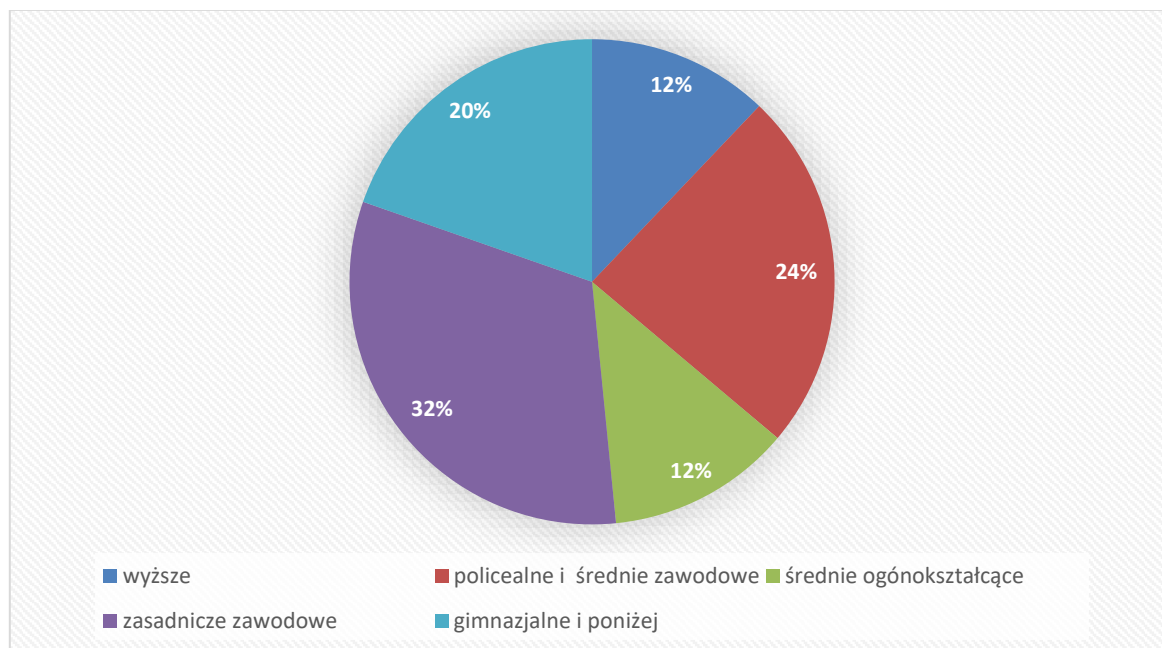
porównywalne z sytuacją w kraju. Niepokój budziła również grupa osób, które przekroczyły 45. rok życia. Mieszkańcom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe. Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza zatrudnieniem, co wyraźnie widać na powyższym wykresie. Brak pracy może powodować nieodwracalne szkody, nie tylko ekonomiczne, ale przede wszystkim społeczne, łącznie z daleko idącą demoralizacją i wykluczeniem osób pozostających bez zatrudnienia.

Wykres 2.5.3 Bezrobotni według okresu pozostawania bez pracy - koniec 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Częstochowie.

Gmina cechuje się względnie równomiernym rozkładem osób pozostających bez pracy ze względu na okres bezrobocia. Cieszyć może fakt, że (5%) pozostaje bez pracy do 1 miesiąca, natomiast najwięcej (35%) stanowi grupa pozostająca bez pracy powyżej dwudziestu czterech miesięcy, co może świadczyć o utrzymującym się tutaj bezrobociu strukturalnym.

Wykres 2.5.4 Bezrobotni według wykształcenia (dane na koniec 2020 roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Częstochowie.

Z końcem 2020 roku zdecydowanie lepszą sytuację na lokalnym rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i policealnym średnim zawodowym. Problem bezrobocia w największym stopniu osiągał osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym. Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób już bezrobotnych, szczególny nacisk należy położyć na szkolenia, doksztalanie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

2.6. Kwestia uzależnień i przemoc w rodzinie

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utratę zatrudnienia. Narkomanii

sprzyjają natomiast powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane jako ucieczka od codzienności, środek obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz metoda poszukiwania nowych wrażeń i doznań.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz doznających przemocy w rodzinach z problemem uzależnień jest trudna do ustalenia. Dane szacunkowe przedstawione w tym zakresie przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawiera poniższa tabela.

Tabela 2.6.1 Populacje osób, u których występują problemy alkoholowe

Kategorie osób			w Polsce	w 100-tys. gminie	w 25-tys. gminie	w 10- tys. gminie
Liczba uzależnionych od alkoholu	osób	Okolo 2% populacji	Okolo 800 tys.	Okolo 2000 osób	Okolo 500 osób	Okolo 200 osób
Dorośli w otoczeniu (współmałżonkowie, rodzice)	żyjący alkoholika	Okolo 4% populacji	Okolo 1,5 mln	Okolo 4000 osób	Okolo 1000 osób	Okolo 400 osób
Dzieci w rodzinach alkoholików	wychowujące się	Okolo 4% populacji	Okolo 1,5 mln	Okolo 4.000 osób	Okolo 1 000 osób	Okolo 400 osób
Osoby pijące szkodliwie		5-7% populacji	2-2,5 mln	5000-7000 osób	1250-1750 osób	Okolo 500-700 osób
Ofiary domowej z problemem alkoholowym	przemocy w rodzinach	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem okolo 2 mln osób (dorośli i dzieci)	Okolo 5300 osób (dorośli i dzieci)	Okolo 1330 osób (dorośli i dzieci)	Okolo 530 osób (dorośli i dzieci)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych szacunkowych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Aby skutecznie przeciwdziałać problemom uzależnień oraz eliminować ich niekorzystny wpływ na społeczeństwo, konieczne jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów oraz działań w ramach integracji społecznej osób nimi dotkniętych. W przypadku gminy aktywności te wyznaczane są w ramach Gminnego Programu Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a ich inicjowanie należy do samorządu lokalnego. Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom w gminie odgrywa Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która realizuje szeroką działalność profilaktyczną oraz prowadzi postępowanie wobec osób nadużywających alkoholu.

Tabela 2.6.2 Praca Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 2020 r.

Przedmiot działań	2020
Liczba przyjętych wniosków przez Gminną Komisję Alkoholową	9
Liczba osób skierowanych na leczenie odwykowe	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GKRPA w Koniecpolu.

Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ostatnich latach odbywała regularne posiedzenia, w trakcie których rozpatrywała zgłaszane sprawy. GKRPA współpracuje w ramach realizowanego programu z licznymi podmiotami z terenu Gminy. Członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania ds. Problemów Alkoholowych w Koniecpolu są przeszkoleni, umożliwiające pomoc osobom uzależnionym i współuzależnionym. Członkowie Komisji pośredniczą w dostaniu się do Ośrodków leczenia odwykowego łącznie z pomocą w załatwianiu formalności koniecznych do przyjęcia do tych ośrodków.

Tabela 2.6.3 Wysokość środków finansowych przeznaczanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w latach 2018 - 2020

	2018	2019	2020
Wielkość wydatków ogółem	191 022,96	242 813,00	155 716,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GKRPA w Koniecpolu.

Przemoc w rodzinie to kolejny, trudny do zdiagnozowania problem społeczny, który wymaga podejmowania szerokich, dobrze zorganizowanych i zaplanowanych na wiele lat interdyscyplinarnych działań, które są kierowane zarówno do ofiar, jak i świadków oraz sprawców przemocy domowej.

Tabela 2.6.4 Praca Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w latach 2018 - 2020

	2018	2019	2020
Liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę Niebieskiej Karty	9	8	9
Liczba wniosków do Sądu Rodzinnego o wgląd w sytuację dzieci w związku z przemocą	1	3	3
Liczba wniosków do Komisji Roz. Problemów Alkoholowych skierowanych przez Zespół w związku z przemocą	1	2	2
Liczba powołanych Grup Roboczych do procedury Niebieskiej Karty	2	3	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Koniecpolu.

Zgodnie z zapisem Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, wszystkie osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu przestępstwa przemocy w rodzinie mają obowiązek zawiadomienia Policji lub Prokuratury. Tym samym, zobowiązanymi do podejmowania działań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej są głównie pracownicy pomocy społecznej, ochrony zdrowia, edukacji, Sądu, Policji, itp.

Do jednych z ważniejszych form prowadzonego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie należy zaliczyć działania profilaktyczne, które są podejmowane przez realizatorów programu (rozpowszechnienie materiałów informacyjnych dot. przeciwdziałania przemocy oraz spotkania informacyjne ze społecznością lokalną). Dzięki powyższym działaniom podnoszona jest świadomość społeczności lokalnej dot. zjawiska przemocy w rodzinie i jej przeciwdziałania.

Do kolejnych pozytywnych efektów realizacji programu należy uznać podnoszenie kompetencji osób działających w zakresie przeciwdziałania przemocy oraz poprawiającą się z roku na rok współpracę członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz instytucji realizujących program.

Działania podejmowane w poszczególnych latach w ramach poszczególnych zadań na terenie gminy Koniecpol poprzez różne gminne instytucje publiczne przyczyniały się do uwrażliwienia społeczności lokalnej Gminy na problem przemocy domowej, a także zmierzały w kierunku stworzenia oferty pomocowej adekwatnej do rozeznaczonych problemów oraz ich rozmiarów.

2.7. Starość i niepełnosprawność

Nie istnieje jedna, powszechnie uznana definicja niepełnosprawności. Światowy Program Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych (The World Programme of Action for Disabled Persons) oraz Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych (The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities) podkreślają, iż niepełnosprawność jest problemem społecznym i nie ogranicza się do konkretnej osoby. Mówiąc o niepełnosprawności mamy na względzie relację między zdrowiem człowieka (uwzględniając jego wiek, płeć i wykształcenie), a społeczeństwem i środowiskiem, które go otacza.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) wprowadza następujące pojęcia niepełnosprawności, uwzględniając stan zdrowia człowieka:

- Niesprawność (impariment) - każda utrata sprawności lub nieprawidłowość w budowie czy funkcjonowaniu organizmu pod względem psychologicznym, psychofizycznym lub anatomicznym;

- Niepełnosprawność (disability) - każde ograniczenie bądź niemożność (wynikające z niesprawności) prowadzenia aktywnego życia w sposób lub zakresie uznawanym za typowe dla człowieka;
- Ograniczenia w pełnieniu ról społecznych (handicap) - ułomność określonej osoby wynikająca z niesprawności lub niepełnosprawności, ograniczająca lub uniemożliwiająca pełną realizację roli społecznej odpowiadającej wiekowi, płci oraz zgodnej ze społecznymi i kulturowymi uwarunkowaniami.

Społeczny kontekst tematyki niepełnosprawności został omówiony w Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (International Classification of Functioning, Disability and Health - ICF), przyjętej podczas Światowego Zgromadzenia na rzecz Zdrowia (World Health Assembly) w 2001 roku. Dokument ten podkreśla, że niepełnosprawność dotyczy całej ludzkości, nie można obarczać problemami związanymi z niepełnosprawnością mniejszości społecznych - każdy człowiek może doświadczyć pogorszenia stanu zdrowia i stać się osobą niepełnosprawną.

Obecnie, niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym, polityka społeczna powinna promować aktywne działania prowadzone na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Według danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w grudniu 2018 r. w Polsce było 2,5 mln osób, pobierających świadczenia emerytalno-rentowe i/lub ubezpieczonych przez płatników składek, które posiadały orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o niezdolności do pracy. Pod względem płci w badanej zbiorowości osób z orzeczeniem nieznacznie przeważali mężczyźni, którzy stanowili 55,4%. Biorąc pod uwagę wiek w zbiorze osób niepełnosprawnych lub niezdolnych do pracy najczęściej występowali mężczyźni w wieku 63 lata oraz kobiety w wieku 59 lat.

W przypadku osób z niepełnosprawnością szczególnych wysiłków wymaga ich rehabilitacja społeczna i zawodowa, tj. promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy

ludności z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, które utrudniają osobom z niepełnosprawnością funkcjonowanie w społeczeństwie.

Integracja społeczna osób z niepełnosprawnością przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników niekorzystnie wpływających na zatrudnianie osób z niepełnosprawnością. Po stronie podażowej są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych) słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę – niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, który charakteryzuje się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

W miejscu zamieszkania organizowane są usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Tą formą pomocy mogą być objęte osoby starsze, chore, niepełnosprawne, które mają trudności, np. z robieniem zakupów, sprzątaniami, higieną osobistą. Usługi opiekuńcze obejmują:

- Pomoc w codziennych zajęciach, takich jak robienie zakupów, sprząatanie, gotowanie, załatwianie spraw w urzędach itp. Są to tzw. usługi gospodarcze;
- Mycie, kąpanie, ubieranie, pomoc dla osób chorych, dozowanie lekarstw, prześcielanie łóżka, zapobieganie powstawaniu odleżyn i oparzeń, karmienie. Są to tzw. usługi pielęgnacyjne;
- Specjalistyczne formy pielęgnacji, rehabilitacja fizyczna, terapia. Są to tzw. usługi specjalistyczne. Jest to szczególnie rodzaj usług dostosowanych do rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności. Są one świadczone przez specjalistów, np. pielęgniarzy, rehabilitantów, psychologów, terapeutów. Takie formy usług realizuje służba zdrowia.

Odpłatność za usługi jest uzależniona od wysokości posiadanego dochodu.

Tabela 2.7.1 Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi w latach 2016 - 2020

	2016	2018	2020
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	25	23	34

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koniecpolu.

Wobec osób, które wymagają całodobowej opieki stosuje się skierowanie do domu pomocy społecznej. Dobór placówki zależny jest od potrzeb osoby tam kierowanej i zawsze

jest rozwiązaniem ostatecznym, stosowanym, kiedy wszystkie metody pracy środowiskowej okazują się niewystarczające. Domy pomocy społecznej tworzone są przez samorząd gminny (lokalne), powiatowy (tzw. ponadlokalne, ponadgminne), organizacje pozarządowe, kościoły i zgromadzenia zakonne, ministerstwa (tzw. placówki resortowe), a także przez osoby prywatne. Placówki te zapewniają:

- całodobową opiekę oraz zaspokajają niezbędne potrzeby bytowe, edukacyjne, społeczne i religijne na poziomie obowiązującego standardu;
- są miejscem pobytu dla osób starszych, które wymagają opieki i pomocy (np. ze względu na stan zdrowia) i jednocześnie nie ma możliwości zapewnienia im tej pomocy w miejscu zamieszkania;
- dają schronienie (tzn. po prostu się w nim mieszka), wyżywienie; w domu otrzymuje się też odzież i środki czystości. Senior ma zapewnioną opiekę pielęgniarstwa, pomoc w robieniu drobnych zakupów, np. kupno codziennej gazety czy ulubionych owoców (jeśli nie wychodzi na zewnątrz);
- dom powinien też dbać o rozwój i dobre samopoczucie swoich podopiecznych: pomagać im w samo usprawnianiu (przez ćwiczenia, terapię zajęciową), rozwoju zainteresowań i ciekawym spędzaniu wolnego czasu, ułatwiać kontakty z rodziną.

Opieka stacjonarna nad chorymi, którzy z powodu stanu zdrowia nie mogą przebywać w swoim domu, jest również prowadzona w zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych i opiekuńczo-leczniczych finansowanych m.in. przez narodowy fundusz zdrowia.

Tabela 2.7.2 Liczba osób skierowanych do Domu Pomocy Społecznej

	2016	2018	2020
Liczba osób skierowanych do Domu Pomocy Społecznej	3	2	2

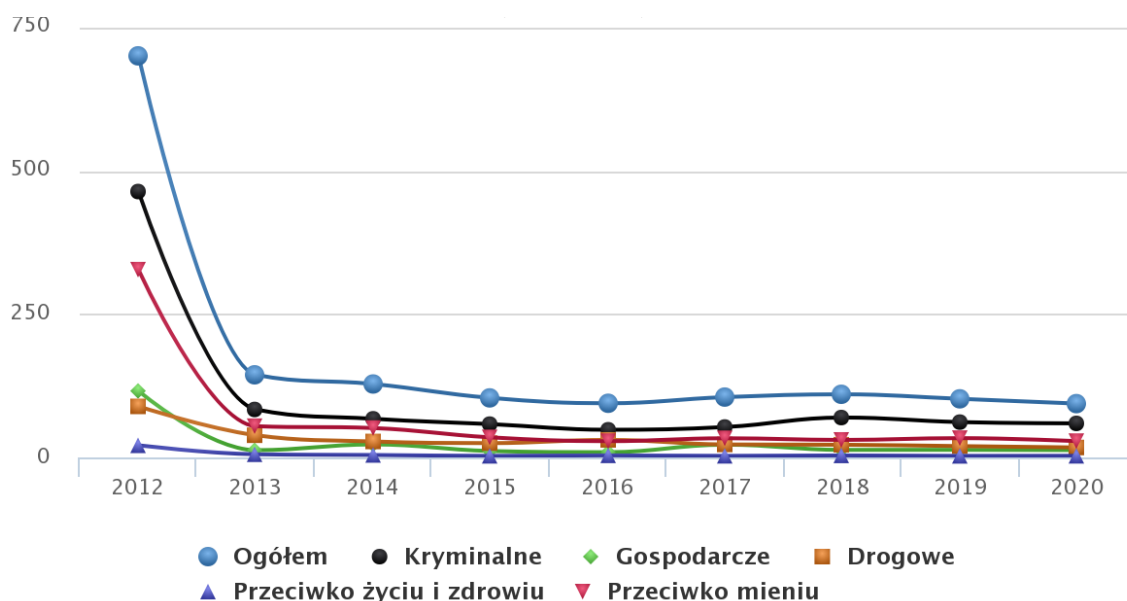
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koniecpolu.

Kwestia osób z niepełnosprawnością związana jest mocno z seniorami, gdyż wraz z wiekiem wzrasta liczba osób o ograniczonej sprawności. W działaniach dla tej grupy ważne są zarówno kwestie właściwej opieki – wystandaryzowane usługi opiekuńcze, jak i formy aktywizacji, tj. możliwość spotkań, aktywności ruchowej i kulturalnej.

2.8. Kwestia przestępczości

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość z jaką występują mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i wzorów zachowania ludzi tworzących społeczność gminy Koniecpol.

Wykres 2.8.1 Przestępczość w gminie Koniecpol stwierdzona w latach 2012 - 2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2020 roku w gminie Koniecpol stwierdzono szacunkowo (w oparciu o dane powiatowe) 94 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 10,10 przestępstw. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa śląskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

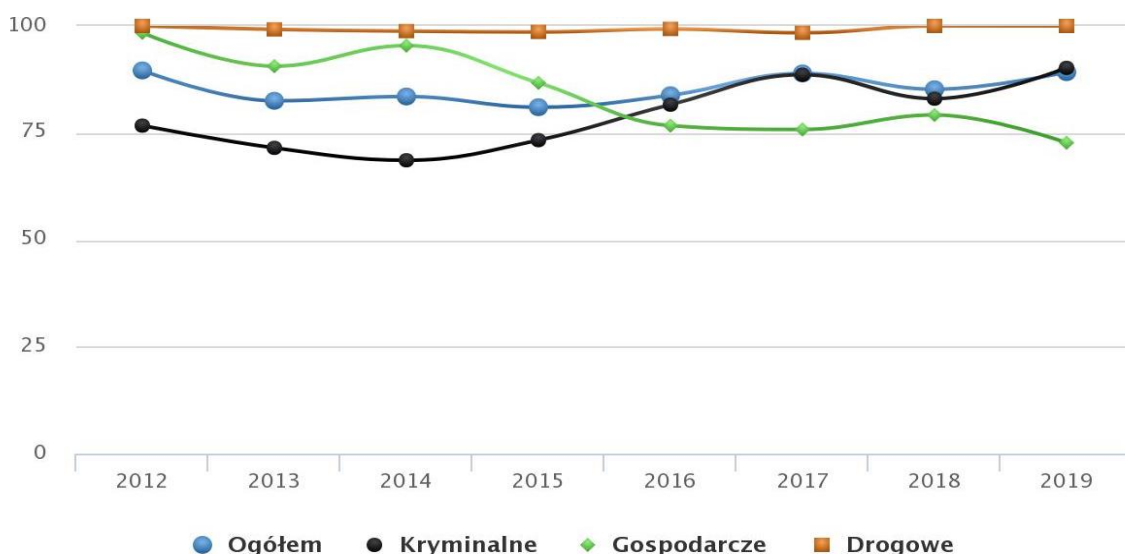
Tabela 2.8.1 Wybrane zdarzenia na terenie gminy Koniecpol wykazane przez KP w Koniecpolu w roku 2020

LP.	KODEKS KARNY ARTYKUL	RODZAJ POPEŁNIONEGO PRZESTĘPSTWA	MIEJSCE ZDARZENIA	ILOŚĆ ZDARZEŃ
	Art. 163	Nieumyślne spowodowanie zdarzenia - pożar	Koniecpol Michałów	2

2	Art. 286 Art. 287	Oszustwo, oszustwo internetowe	Brak możliwości ustalenia	16
3	Art. 151	Namowa i pomoc do samobójstwa	Stefanów	1
4	Art. 288	Naruszenie integralności rzeczy	Konieczpol, Kozaków	1 1
5	Art. 178	Kierowanie poj. silnik. po dr. pub. będąc w stan nietrzeźwości	Konieczpol, Luborcza, Wólka, St. Konieczpol	16
6		Nieumyślne spowodowanie śmierci	Konieczpol	3
7	Art. 209	Uchylenie się od alimentów	Konieczpol	7
8	Art. 280	Rozbój	Konieczpol	1
9	Art. 278	Kradzież	Konieczpol, Pękowiec, Stary Konieczpol	4
10	Art. 220	Narażenie na niebezpieczeństwo, wypadek w pracy	Konieczpol	1
11	Art. 279	Kradzież z włamaniem	Konieczpol, Luborcza, Radoszewnica	5
12	Art. 189	Pozbawienie wolności	Konieczpol	1
13	Art. 158	Bójka, pobicie	Konieczpol	
14	Art. 157	Inny uszczerbek na zdrowiu	Konieczpol	1
15	Art. 284	Przywłaszczenie	Konieczpol, Konieczpol Magdasz	3
16	Art. 270	Fałsz materialny dokumentu	Kuźnica Grodziska, Konieczpol	2
17	Art. 190	Uporczywe nękanie	Konieczpol	
18	Art. 306a	Zmiana wskazań drogomierza	Konieczpol, Luborcza	2
19	Art. 275	Posługiwanie się, kradzież przywłaszczenie	Konieczpol	1
20	Art. 35 ust. I Ustawy o ochronie zwierząt	Znęcanie się nad zwierzętami	Oblasz	1
Łącznie KP Konieczpol w 2020 roku odnotował:				80

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KP w Konieczpolu

Wykres 2.8.2 Wskaźnik wykrywalności sprawców latach 2012 - 2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

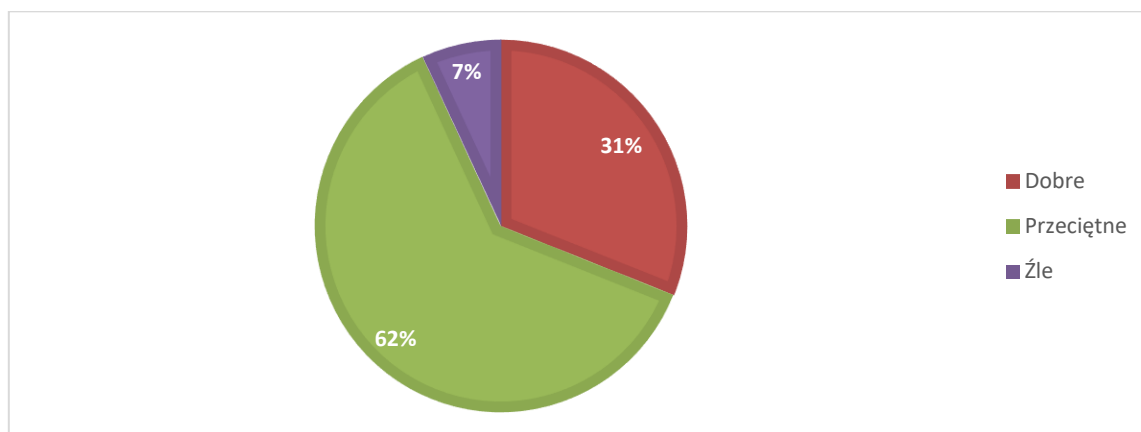
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Koniecpol wynosi 76,80% i jest nieznacznie mniejszy od wskaźnika wykrywalności dla województwa śląskiego oraz nieznacznie większy od wskaźnika dla całej Polski. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Koniecpol najczęściej stwierdzono przestępstw o charakterze kryminalnym - 6,39 (wykrywalność 74%) oraz przeciwko mieniu - 3,06 (wykrywalność 45%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa drogowe - 1,87 (98%), o charakterze gospodarczym - 1,38 (54%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,31 (85%).

2.9. Lokalne problemy z perspektywy liderów społecznych

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, które ma określić zasadnicze kwestie budzące niepokój i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne Gminy był kwestionariusz ankiety wypełniany przez liderów lokalnego życia społecznego. W sumie wypełniono 29 kwestionariuszy ankiet. W pierwszych pytaniach respondentów poproszono

o wskazanie środowisk zagrożonych ubóstwem oraz określenie przyczyny tego zjawiska. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe zestawienia.

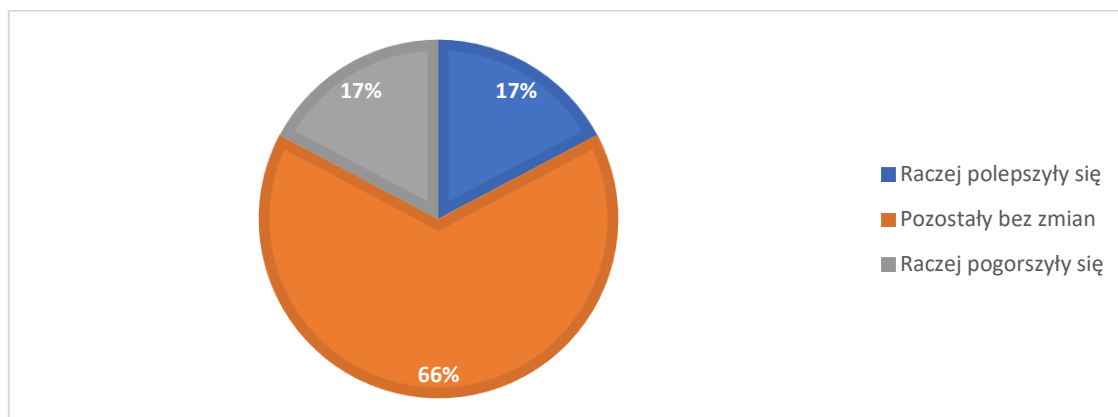
Wykres 2.9.1 Warunki życia w Gminie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jak oceniają Państwo aktualnie warunki życia mieszkańców (osób i rodzin) w gminie”? Większość ankietowanych (62%) stwierdziła, że są przeciętne, natomiast (31%) ankietowanych stwierdziło, że są dobre. Tylko (7%) uznało, że warunki życia są złe.

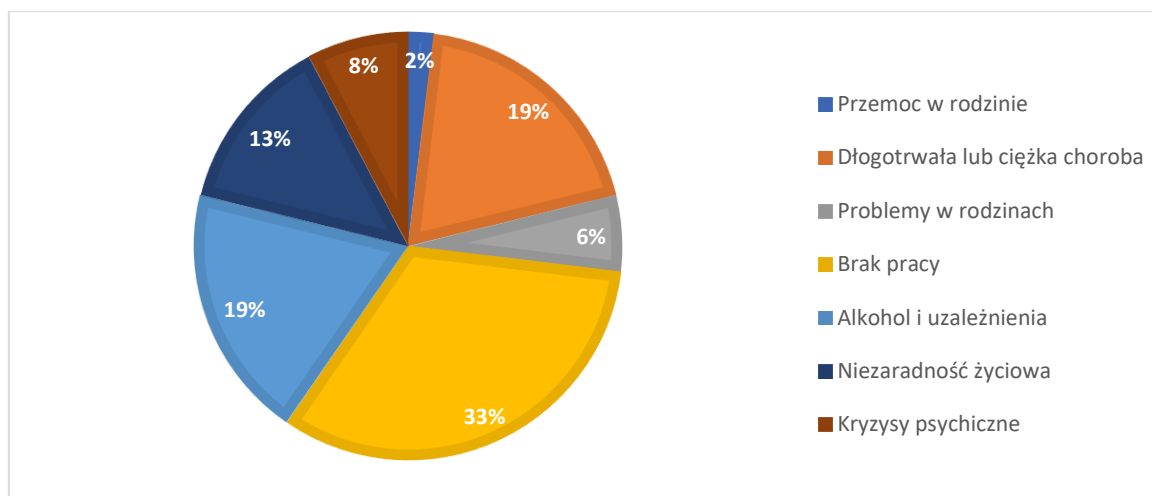
Wykres 2.9.2 Ocena warunków życia w Gminie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Czy warunki życia mieszkańców (osób i rodzin) w gminie pogorszyły się czy poprawiły w stosunku do poprzedniego roku”? (66%) ankietowanych stwierdziło, że pozostały bez zmian, natomiast po (17%) ankietowanych uznało, że warunki życia mieszkańców raczej się pogorszyły i tyle samo stwierdziło, że raczej się poprawiły.

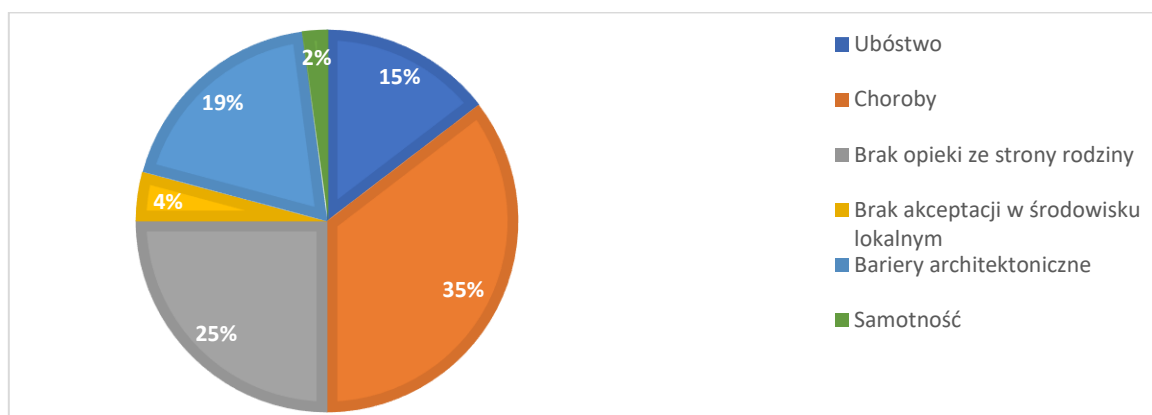
Wykres 2.9.3 Przyczyny problemów społecznych mieszkańców gminy powodujące trudne warunki życia

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jakie są wg Państwa główne przyczyny problemów społecznych mieszkańców gminy powodujące trudne warunki życia”? (33%) ankietowanych uznało, że głównymi przyczynami problemów społecznych mieszkańców gminy jest brak pracy, (19%) ankietowanych uznało, że alkohol i uzależnienia i tyle samo ankietowanych uznało, że ma wpływ na to długotrwała i ciężka choroba. (13%) wskazało na niezaradność życiową, (8%) wskazało na kryzysy psychiczne, (6%) wskazało na problemy w rodzinach a (2%) na przemoc w rodzinie.

Wykres 2.9.4 Problemy społeczne dotykające osoby starsze i niepełnosprawne

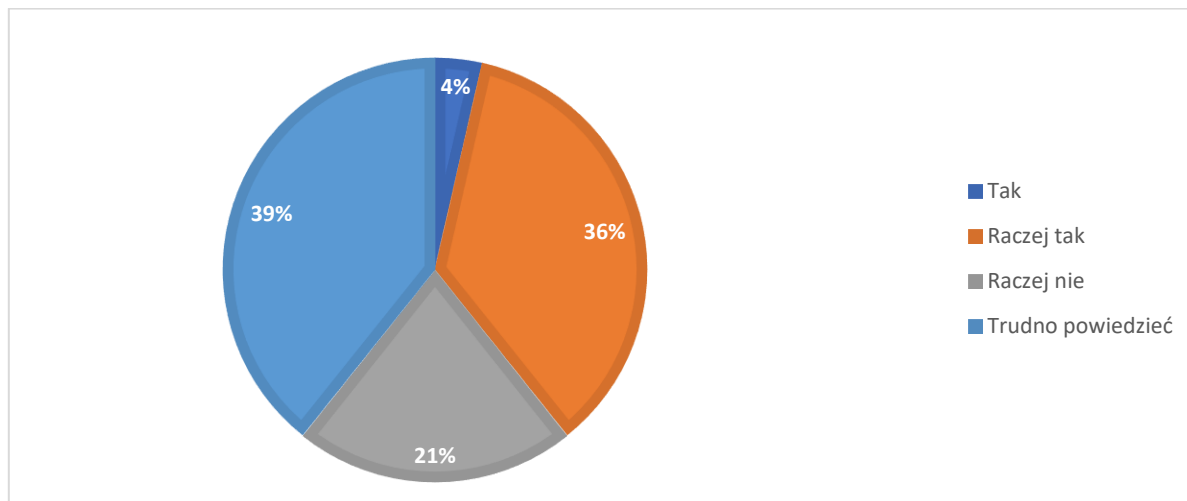

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Najwięcej ankietowanych uznało, że problemem najczęściej dotykającym osoby starsze i niepełnosprawne są choroby (35%), kolejny problem ze wskaźnikiem (25 %) wskazano na

brak opieki ze strony rodziny a (19%) wskazało bariery architektoniczne. (15%) wskazało na ubóstwo. Najmniejszymi problemami według ankietowanych jest brak akceptacji w środowisku lokalnym (4%) oraz samotność (2%).

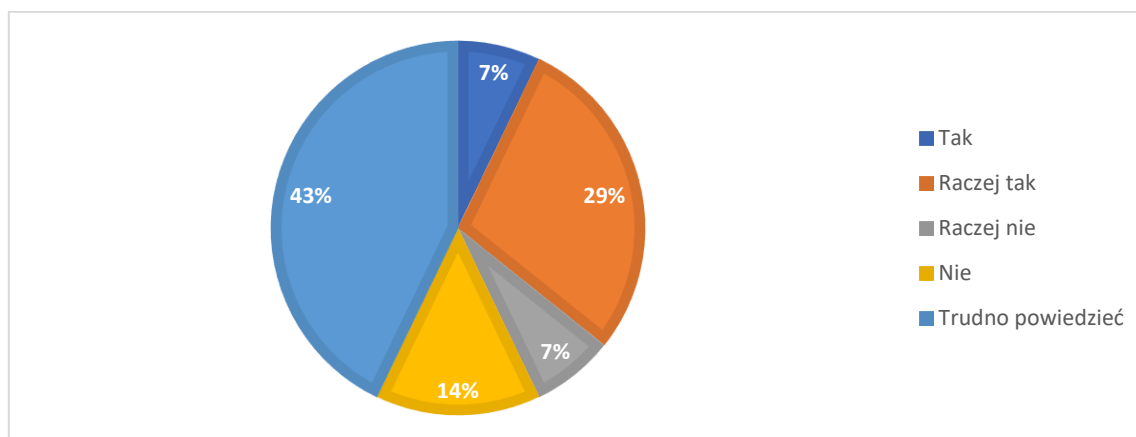
Wykres 2.9.5 Oferta pomocy osobom starszym

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Czy uważasz, że oferta pomocy osobom starszym jest wystarczająca? (36%) odpowiedziało, że raczej tak (21%) było odmiennego zdania raczej nie. (39%) nie miało na ten temat określonego zdania.

Wykres 2.9.6 Ocena oferty pomocy osobom dotkniętym przemocą

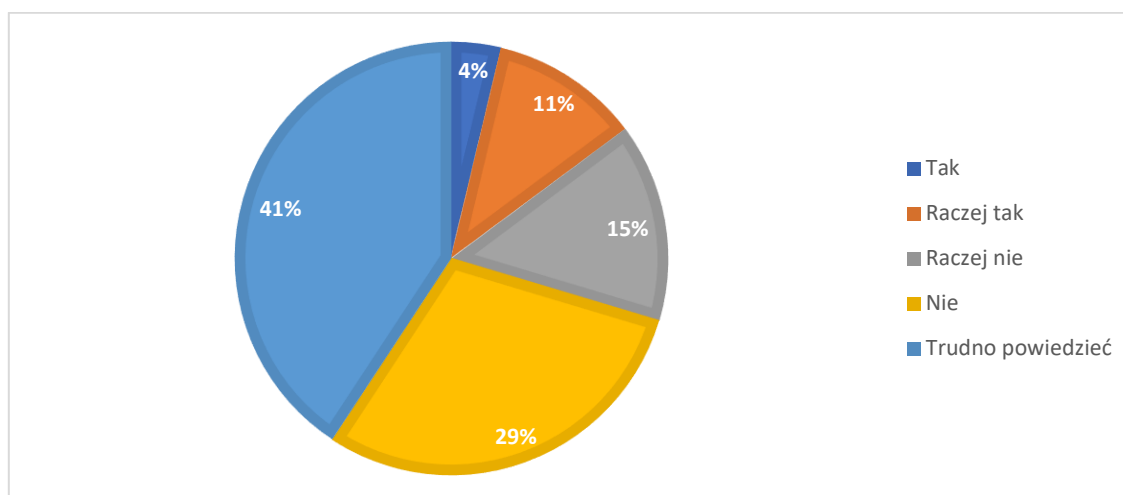

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Czy uważasz, że oferta pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie jest wystarczająca” (29%) ankietowanych oceniło pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie za raczej wystarczającą. (14%) uznało, że pomoc jest nie wystarczająca. (7%)

uznało, że pomoc jest w zupełności wystarczająca i tyle samo procent uznało, że jest raczej nie wystarczająca. (43%) procent odpowiadających oceniło, że na ten temat trudno coś powiedzieć.

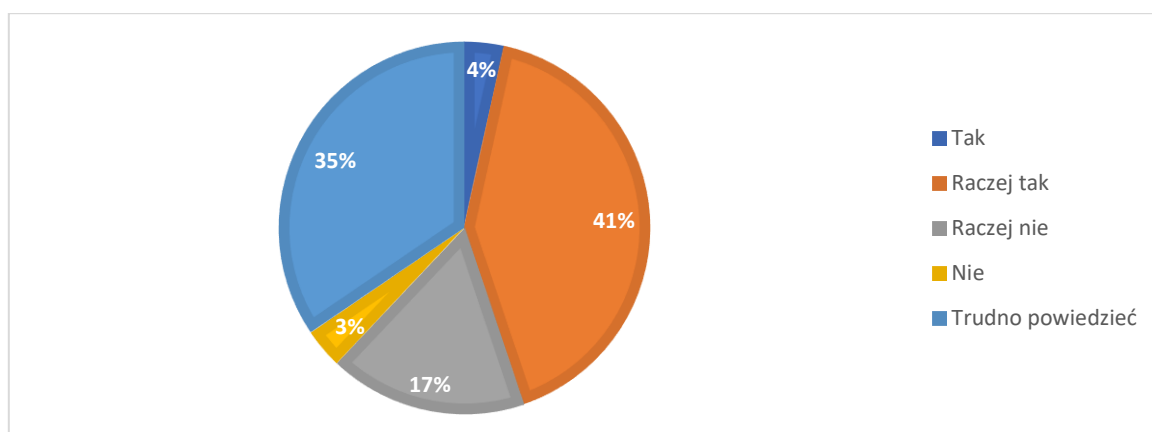
Wykres 2.9.7 Ocena oferty pomocy osobom chorym psychicznie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Ankietowani wskazywali, że oferta pomocy osobom chorym psychicznie (m.in. dostęp do ochrony zdrowia) jest nie wystarczająca (29%), (15%) było zdania, że jest raczej nie wystarczająca. Odpowiedzi, iż jest ona raczej wystarczająca wyraziło tylko (11%) ankietowanych. (41%) ankietowanych nie miało na ten temat swojego zdania.

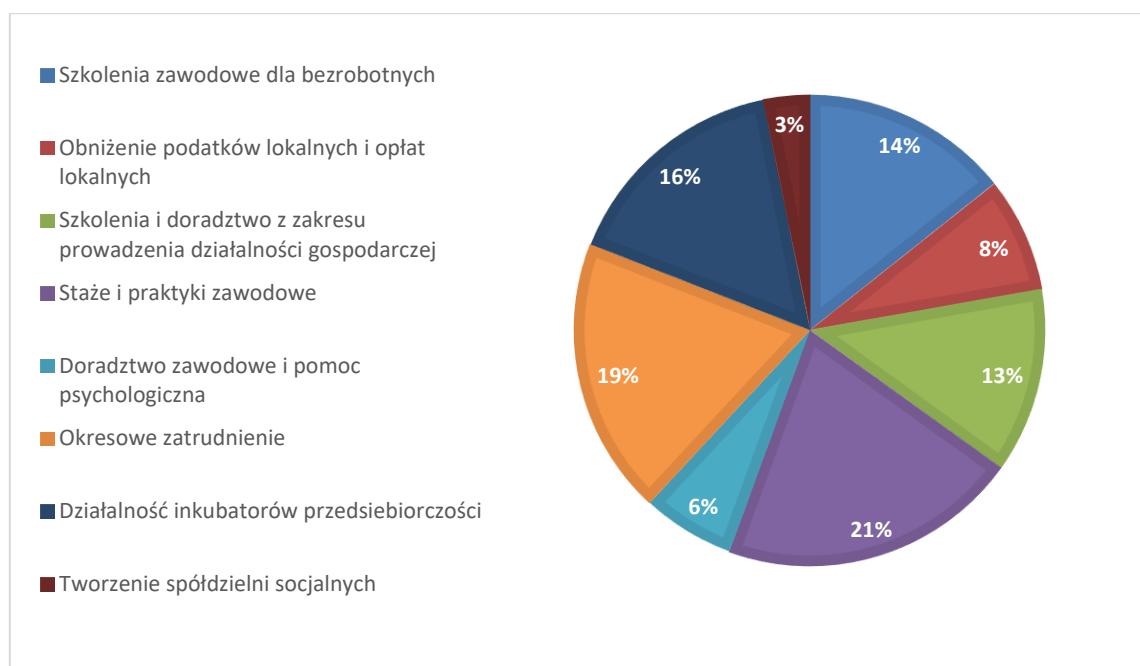
Wykres 2.9.8 Ocena oferty pomocy osobom uzależnionym

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

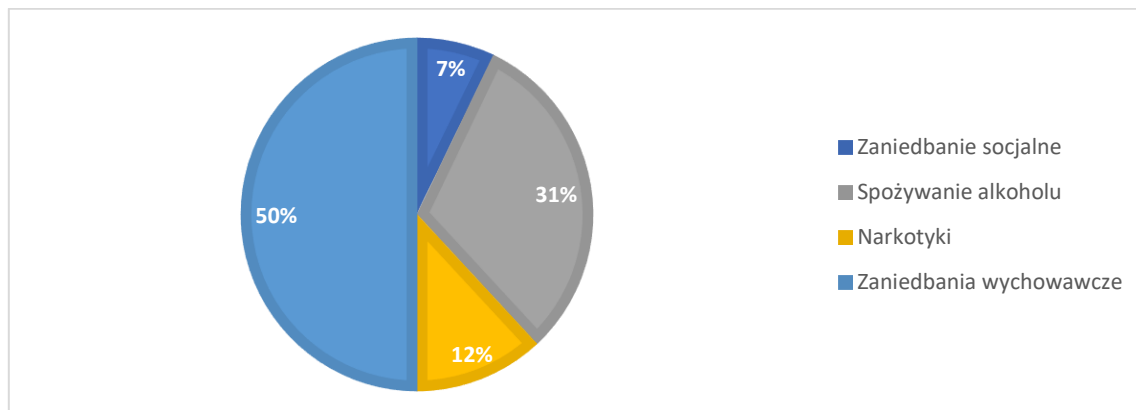
Na pytanie „Czy według Pani/Pana oferta pomocy osobom uzależnionym (konsultacyjna, lecznicza) realizowana w Gminie jest wystarczająca?” (41%) osób stwierdziło, że raczej tak, (17%) wskazało odpowiedź raczej nie a (3%) że zdecydowanie nie (4%) wskazało, że oferta pomocy jest wystarczająca, natomiast (35%) stwierdziło, że trudno powiedzieć.

Wykres 2.9.9 Ocena działań podejmowanych na poziomie Gminy, które przyczyniłyby się do spadku bezrobocia i aktywizacji zawodowej

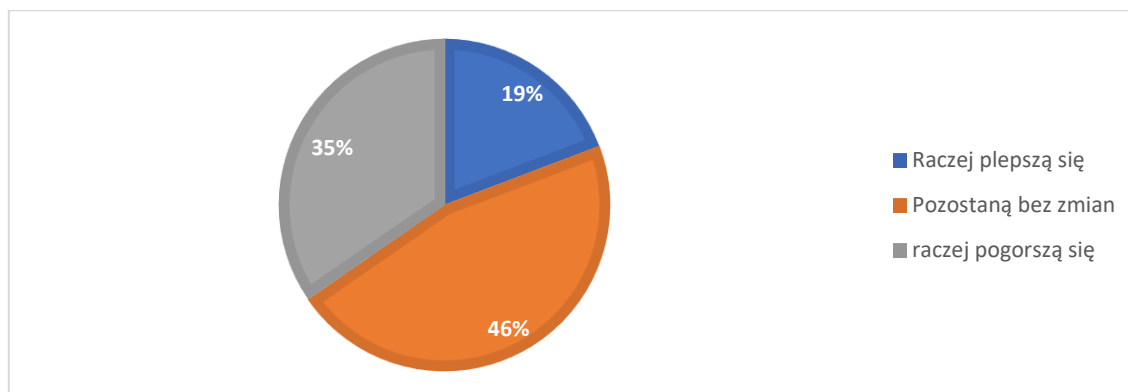
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jakie działania podejmowane na poziomie gminy w najwyższym stopniu przyczyniłyby się do spadku bezrobocia i aktywizacji zawodowej”? Na pierwszym miejscu z poparciem (21%) uznano staże i praktyki zawodowe. Na następnych miejscach znalazły się z poparciem (19%) okresowe zatrudnienie, (16%) działalność inkubatorów przemysłowych (14%), szkolenia zawodowe dla bezrobotnych, (13%) szkolenia i doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej. Natomiast (8%) uznało, że sposobem może być obniżenie podatków i opłat lokalnych. Najmniejszym poparciem ankietowanych cieszyło się doradztwo zawodowe (6%) i pomoc psychologa oraz tworzenie spółdzielni socjalnych (3%).

Wykres 2.9.10 Negatywne zjawiska dotykające dzieci i młodzież

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży Państwo dostrzegacie?”, ankietowani najczęściej wymieniali zaniedbania wychowawcze (50%), oraz spożywanie alkoholu (31%). W następnej kolejności wymieniano narkotyki (12%) i zaniedbania socjalne (7%).

Wykres 2.9.11 Ocena zmian warunków życia w gminie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jak wg Państwa w przeciągu następnych kilku lat zmienią się warunki życia mieszkańców (osób i rodzin) w gminie”? Według (46%) ankietowanych warunki życia mieszkańców pozostaną bez zmian, (35%) ankietowanych jest nastawionych pesymistycznie i uważa, że warunki życia pogorszą się. Natomiast (19%) uważa, że warunki życia poprawią się.

2.10. Analiza SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest analiza SWOT, która jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad Strategią. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów „strengths” (mocne strony), „weaknesses” (słabe strony), „opportunities” (szanse w otoczeniu) oraz „threats” (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie przed nią stoją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie analizy SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi ona punkt wyjściowy dla określenia celów strategicznych oraz projektów socjalnych. Analiza SWOT została przygotowana podczas sesji warsztatowej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Należy dodać, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych. Dokonując analizy należy wzięto po uwagę istniejące w systemie zasoby kadrowe, finansowe, instytucjonalne, informacyjne, możliwości świadczenia usług.

KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH (MOCNE I SŁABE STRONY)		
	TAK	NIE
Czy na naszym terenie skala bezrobocia jest wysoka?	X	
Czy występuje wysokie bezrobocie długotrwałe?	X	
Czy występuje wysokie bezrobocie długotrwałe wśród kobiet?	X	
Czy wzrasta znaczenie wykształcenia jako wartości?	X	
Czy osoby bezrobotne długotrwałe podnoszą swoje kwalifikacje?		X
Czy osoby długotrwałe bezrobotne charakteryzuje niski poziom wykształcenia?	X	

Czy istnieją organizacje pozarządowe pomagające osobom bezrobotnym?	X
Czy pracownicy ośrodków pomocy społecznej są przygotowani do pracy z osobami bezrobotnymi?	X
Czy władze lokalne współpracują z organizacjami pozarządowymi?	X

KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH (SZANSE I ZAGROŻENIA)

	TAK	NIE
Czy wzrasta bezrobocie długotrwałe?	X	
Czy wzrasta zjawisko dziedziczenia bezrobocia?	X	
Czy rozwija się zjawisko wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych lub/i w układzie geograficznym?	X	
Czy władze współpracują z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych i długotrwałe bezrobotnych?	X	
Czy programy skierowane dla osób długotrwałe bezrobotnych oraz skierowane na rozwój zasobów ludzkich, rozwój przekwalifikowań i reorganizacji są ze sobą powiązane?	X	
Czy mobilność zawodowa wzrasta?	X	
Czy wzrasta mobilność geograficzna?		X
Czy dostępność kształcenie ustawicznego na obszarach wiejskich wzrasta?		X
Czy w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem zachodzi zjawisko osłabienia instytucji rodzinnych?		X

KWESTIA DZIECI, MŁODZIEŻY I RODZINY (MOCNE I SŁABE STRONY)

	TAK	NIE
Czy dysponujemy dostateczną ilością środków finansowych na pomoc i wsparcie dziecka i rodziny?	X	
Czy zatrudnienie kadry merytorycznej w systemie pomocy społecznej jest adekwatne do potrzeb?	X	
Czy instytucje zajmujące się problematyką dzieci i młodzieży współpracują ze sobą?	X	
Czy pracownicy samorządowi i przedstawiciele organizacji pozarządowych komunikują się ze sobą?	X	
Czy pracownicy służb społecznych działają aktywnie na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży?	X	
Czy samorząd wspiera organizacje pozarządowe i grupy nieformalne pracujące na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny?	X	
Czy prowadzona jest działalność w kierunku rozwoju zastępczej opieki rodzinnej nad dziećmi?		X
Czy na naszym terenie istnieją placówki resocjalizacyjne?		X
Czy posiadamy dostateczną liczbę placówek dla nieletnich i samotnych matek z dziećmi?		
Czy samorząd prowadzi działania zapobiegające dysfunkcjom rodziny?	X	
Czy przeprowadzamy analizy potrzeb dzieci i młodzieży?	X	
Czy istnieją warunki do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej?	X	

Czy dysponujemy wystarczającą liczbą ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie?	
Czy zabezpieczamy dzieciom i młodzieży dostęp do różnorodnych form spędzania czasu wolnego?	X
Czy propagujemy ideę wolontariatu wśród dzieci i młodzieży?	X

KWESTIA DZIECI, MŁODZIEŻY I RODZINY (SZANSE I ZAGROŻENIA)

	TAK	NIE
Czy wzrasta znaczenie organizacji pozarządowych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży?	X	
Czy decentralizacja władzy sprzyja pomocy dzieciom i młodzieży?	X	
Czy dochodzi do rozpadu więzi społecznych i zaniku kontroli społecznej?	X	
Czy występują zagrożenia funkcjonowania rodziny: uzależnienia, rozpad więzi rodzinnych, bezrobocie, przemoc w rodzinie, ubóstwo?		X
Czy szkoły prowadzą programy profilaktyczne?	X	
Czy opieka medyczna w szkołach jest wystarczająca?	X	
Czy istnieje stabilność prawna w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie?	X	
Czy członkostwo Polski w Unii Europejskiej jest szansą na poprawę polityki społecznej na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny	X	

KWESTIA OSÓB UZALEŻNIONYCH (MOCNE I SŁABE STRONY)

	TAK	NIE
Czy kadra jest dobrze przygotowana do pracy z osobami uzależnionymi?	X	
Czy istnieje dobrze przygotowana baza lokalowa?	X	
Czy funkcjonuje baza leczenia odwykowego?		X
Czy dysponujemy miejscami pobytu dla ofiar przemocy?		X
Czy wykorzystujemy prawidłowo środki pochodzące z zezwoleń?	X	
Czy dysponujemy stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych?	X	
Czy istnieją organizacje pozarządowe zajmujące się osobami uzależnionymi?		X
Czy władze lokalne i regionalne współpracują z organizacjami pozarządowymi w obszarze uzależnień?	X	
Czy istnieje dobry przepływ informacji pomiędzy organizacjami działającymi w obszarze uzależnień?	X	
Czy instytucje zajmujące się uzależnieniami wymieniają się doświadczeniami?	X	
Czy społeczności lokalne włączają się w działania pomocowe?	X	
Czy istnieje współpraca z Kościołem?	X	

KWESTIA OSÓB UZALEŻNIONYCH (SZANSE I ZAGROŻENIA)

	TAK	NIE
Czy uzależnienie jest traktowane jako problem społeczny?	X	
Czy fachowcy różnych dziedzin zainteresowani są wspólną pracą na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom?	X	
Czy posiadamy wystarczające możliwości by sprostać potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień?	X	
Czy działania podejmowane na rzecz osób uzależnionych są skuteczne i efektywne?		X
Czy system informacji jest dostatecznie wykorzystany?	X	
Czy w społeczeństwie zachodzą zjawiska zmęczenia, bezsilności, bezradności?	X	

KWESTIA OSÓB BEZDOMNYCH (MOCNE I SŁABE STRONY)

	TAK	NIE
Czy występuje w naszej gminie problem bezdomności?		X
Czy istnieją organizacje pozarządowe, które niosą pomoc bezdomnym?		
Czy jesteśmy w stanie określić liczbę bezdomnych?		
Czy dysponujemy indywidualnymi programami wychodzenia z bezdomności?		
Czy posiadamy wiedzę dotyczącą miejsc grupowania się osób bezdomnych?		
Czy dostrzegamy różnorodność problemu bezdomności?		
Czy informujemy bezdomnych o ich prawach i możliwościach pomocy?		
Czy dostatecznie angażujemy służby do działań na rzecz bezdomnych?		
Czy umiejętnie komunikujemy się z mediami w sprawach bezdomności?		
Czy istnieje problem minimalizowania zjawiska bezdomności w małych społecznościach lokalnych?		
Czy istnieje struktura stacjonarna dla bezdomnych?		
Czy istnieje odpowiednia infrastruktury na poziomie lokalnym dla osób wychodzących z bezdomności?		
Czy posiadamy standaryzowane usługi dla osób bezdomnych?		

KWESTIE OSÓB BEZDOMNYCH (SZANSE I ZAGROŻENIA)

	TAK	NIE
Czy istnieją programy w zakresie budownictwa socjalnego?		
Czy są dostępne programy rządowe przeciwdziałające bezdomności?		
Czy zjawisko bezdomności jest przedstawiane w mediach w sposób obiektywny?		
Czy system gospodarczy ma wpływ na problem bezdomności?		
Czy społeczeństwo akceptuje osoby bezdomne?		
Czy bezdomni mają do czynienia z długotrwałym bezrobociem?		
Czy osobom bezdomnym ogranicza się prawa obywatelskie?		

KWESTIA LUDZI STARYCH (MOCNE I SŁABE STRONY)

	TAK	NIE
Czy istnieje określony standard usług dla ludzi starszych?	X	

Czy osoby stare mają dostateczną dostępność do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej?	X	
Czy kadra posiada profesjonalne przygotowanie w dziedzinie spraw osób starszych?	X	
Czy liczba osób zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej a zajmujących się problematyką osób starszych jest wystarczająca?	X	
Czy obieg informacji o formach pomocy społecznej jest prawidłowy?	X	
Czy liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej wzrasta?	X	
Czy dochodzi do marginalizacji problemów osób starszych?		X
Czy dysponujemy małymi formami pomocy społecznej dla osób starszych (domy dziennego pobytu, rodzinne domy pomocy społecznej)?		X
Czy dostępność domów pomocy społecznej jest dobra?	X	
Czy na naszym terenie zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców?	X	
Czy osoby starsze mogą realizować się w organizacjach samopomocowych?	X	
Czy poprawiamy sferę techniczną ułatwiającą codzienne życie osób starszych?	X	
Czy korzystamy z pomocy wolontariuszy w dziedzinie pomocy osobom starszym?		X

KWESTIE LUDZI STARYCH (SZANSE I ZAGROŻENIA)

	TAK	NIE
Czy uwrażliwiamy system oświaty na problem osób starszych?	X	
Czy wzrasta liczba osób samotnych?	X	
Czy osoby starsze są traktowane podmiotowo?	X	
Czy wśród osób starszych wzrasta patologia społeczna?		X
Czy ludzie młodzi migrują na inne tereny?	X	
Czy mamy do czynienia z niekorzystnymi zjawiskami demograficznymi?	X	
Czy ogólna sytuacja finansowa kraju sprzyja pomocy osobom starszym?	X	
Czy system emerytalno-rentowy jest szansą na poprawę warunków osób starszych?	X	
Czy postęp medycyny wpływa na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych?	X	
Czy system prawny regulujący funkcjonowanie nowych form pomocy społecznej osób starszych jest szansą w poprawie warunków ich życia?	X	
Czy założenia świadczeń służby zdrowia są korzystne dla pomocy społecznej osobom starszym?	X	

KWESTIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (MOCNE I SŁABE STRONY)

	TAK	NIE
Czy w sferze niepełnosprawności funkcjonują różnorodne organizacje pozarządowe?	X	

Czy organizacje pozarządowe działają aktywnie?	X	
Czy instytucje rządowe i pozarządowe współpracują ze sobą?	X	
Czy między podmiotami pomocowymi istnieje przepływ informacji?	X	
Czy środowisko osób niepełnosprawnych jest zaangażowane w działalność samopomocy?	X	
Czy w środowisku rozpowszechniamy pozytywne wzorce postaw charytatywnych i filantropijnych?	X	
Czy na naszym terenie istnieją bariery utrudniające pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym?		X
Czy oferta pomocy niepełnosprawnym jest równomierna i wystarczająca?	X	
Czy istnieje dostateczna baza rehabilitacyjna dla osób niepełnosprawnych?	X	
Czy oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi jest dostateczna?	X	
Czy posiadamy pełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych?		X

KWESTIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (SZANSE I ZAGROŻENIA)

	TAK	NIE
Czy wzrasta społeczna akceptacja osób niepełnosprawnych?	X	
Czy sektor publiczny współpracuje z sektorem pozarządowym w dziedzinie pomocy osobom niepełnosprawnym?	X	
Czy sytuacja ekonomiczno – gospodarcza kraju sprzyja pomocy osobom niepełnosprawnym?	X	
Czy upowszechniamy w mediach problematykę niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw?	X	
Czy zmniejsza się liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych?		X
Czy wzrasta zapotrzebowanie na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne?	X	

ROZWÓJ KADR I SŁUŻB POMOCOWYCH (MOCNE I SŁABE STRONY)

	TAK	NIE
Czy istniejące Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie na szczeblu samorządu powiatowego pomagają w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych?	X	
Czy posiadamy wyspecjalizowaną kadrę pracowników pomocy społecznej?	X	
Czy posiadamy wyspecjalizowanych pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami?	X	
Czy nasi pracownicy socjalni są przeciążeni ilością zadań?	X	
Czy pracownicy prowadzą działania socjalne z rodziną?	X	
Czy posiadamy łatwy dostęp do placówki oświatowej zajmującej się kształceniem w zakresie usług opiekuńczych?	X	

ROZWÓJ KADR I SŁUŻB POMOCOWYCH (SZANSE I ZAGROŻENIA)

	TAK	NIE
Czy szkolnictwo zawodowe przygotowuje absolwentów do potrzeb rynku w zakresie służb pomocy społecznej?	X	

Czy kadra pomocy społecznej stale doskonali swoje kwalifikacje zawodowe, bierze udział w szkoleniach?	X
Czy ilość wykwalifikowanej kadry w stosunku do potrzeb jest wystarczającą?	X

INNE MOCNE I SŁABE STRONY LOKALNEGO SYSTEMU POLITYKI SPOŁECZNEJ	
Mocne strony	Słabe strony
Dobra współpraca między instytucjami np. policja, przychodnia zdrowia szkoły, przedszkola.	Brak zaplecza mieszkaniowego dla ofiar przemocy.
Dobra wymiana informacji w celu szybkiego podjęcia działań.	Brak specjalistów do pracy z rodziną tj. Psychologa rodzinnego oraz dyżurów całodobowych i weekendowych pełnionych przez niego.
Możliwość dostępu do szkoleń, kształcenie kadr.	Przemoc psychiczna, alkoholi często przemoc fizyczna- zjawisko silnie zakorzenione w środowisku lokalnym.
Dobra znajomość środowiska, rozpoznanie terenu.	Małe zainteresowanie programami korekcyjno - edukacyjnymi dla osób stosujących przemoc.
Dobra współpraca z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Punktem Konsultacyjnym. Zespołem Interdyscyplinarnym.	Sprawcy przemocy unikają kontaktów ze służbami negują problem.
Dobre wykształcenie służb społecznych pozwalające na sprawne diagnozowanie problemów.	
Wysoki poziom zaufania do pracowników służb społecznych.	

2.11. Zasoby umożliwiające realizację Strategii

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i podmioty niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

Instytucją oferującą pomoc i wsparcie mieszkańcom Gminy jest Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej mieszczący się w Koniecpolu. Podmiotem prowadzącym

jednostkę jest Urząd Miejski w Koniecpolu. Ośrodek realizuje zadania wynikające z Ustawy o pomocy społecznej, m.in. koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w Gminie. Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej. MGOPS zatrudnia 10 pracowników. Mając na uwadze cele strategiczne Ośrodka (w tym podnoszenie kwalifikacji kadry), podejmuje on działania mające na celu podniesienie, jakości usług świadczonych na rzecz mieszkańców. Jednostka aktywnie włącza się w rozwiązywanie problemów społecznych poprzez korzystanie z funduszy zewnętrznych. Ośrodek chętnie korzysta z nowoczesnych metod pracy socjalnej, m.in. kontraktu socjalnego.

Tabela 2.11.2. Projektowa aktywność MGOPS w Koniecpolu w latach 2018-2020

L P	Czas realizacji	Nazwa projektu	Liczba beneficjentów ogółem	Wielkość środków finansowych
1.	02. 07.2018 31.12.2018	Aktywizacja zawodowa poprzez zdobywanie nowych umiejętności i kwalifikacji	10	124 139,90 zł
2.	01.10.2018 30.11.2019	Utworzenie świetlicy środowiskowej	15	29 111,05 zł
3.	na bieżąco	Projekt Senior +	15	65 231,37 zł
4.	01.10.2019 31.12.2020	Rewitalizacja społeczna poprzez aktywizację zawodową mieszkańców gminy Koniecpol	10	146 273,42 zł
5.	na bieżąco	Aktywni – Samodzielni – Kreatywni w gminie Koniecpol	40	56 582,13 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koniecpolu.

Na terenie gminy funkcjonuje Centrum Integracji Społecznej, znajduje w nim wsparcie średniorocznie 43 osoby. Osoby z niepełnosprawnościami mogą znaleźć wsparcie w Warsztatach Terapii Zajęciowej, które wspierają 30 uczestników rocznie dysponując budżetem na poziomie 674 996 zł. Na terenie gminy Koniecpol funkcjonują dwa Kluby Senior + na ul. Szkolnej oraz w Starym Koniecpolu dysponujący łącznie 40 miejscami, z których średniorocznie korzysta około 70 seniorów

W gminie funkcjonują stowarzyszenia oraz parafie Kościoła rzymskokatolickiego. Pomiędzy sektorem publicznym a pozarządowym istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy. Samorząd lokalny dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego i dotyczącymi współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Z uwagi na ograniczony zakres możliwości skutkuje to podejmowaniem współpracy z tymi podmiotami na adekwatnym poziomie.

3. CZĘŚĆ ANALITYCZNO - PROGRAMOWA

Część analityczno - prognostyczna zawiera analizę sytuacji społecznej oraz prognozę problemów społecznych na przyszłość. Część ta została wyposażona także w rekomendacje wynikające z ewaluacji zrealizowanej w trakcie prac nad niniejszym dokumentem

3.1. Podsumowanie diagnozy i prognoza zmian społecznych

Zespół dokonujący diagnozy problemów społecznych korzystał z szeregu możliwości pozyskania informacji od jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, korzystano ze źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Zespół przygotowujący dokument uznał, iż problemami, dla których w pierwszej kolejności należy zaprogramować działania, są dysfunkcje występujące w rodzinach. Rodzinę należy wzmocnić tak, aby w skuteczniejszy sposób mogła opierać się pojawiającym się kryzysom. Odpowiedniego wsparcia należy także udzielić osobom niepełnosprawnym i starszym – grupom zwiększającym się na terenie gminy i zarazem szczególnie podatnym na marginalizację i wykluczenie społeczne. Równie ważne jest przeciwdziałanie bezrobociu prowadzącemu do ubóstwa i stwarzającemu zagrożenie bezdomnością. Istotnym zagadnieniem jest także przeciwdziałanie uzależnieniom, negatywnie wpływającym na kondycję lokalnej społeczności. W pośredni sposób na funkcjonowanie lokalnej społeczności wpływa również kondycja i działalność organizacji pozarządowych oraz system monitorowania i oceny pojawiających się problemów społecznych. Samorząd Gminny powinien prowadzić i rozwijać współpracę z sektorem

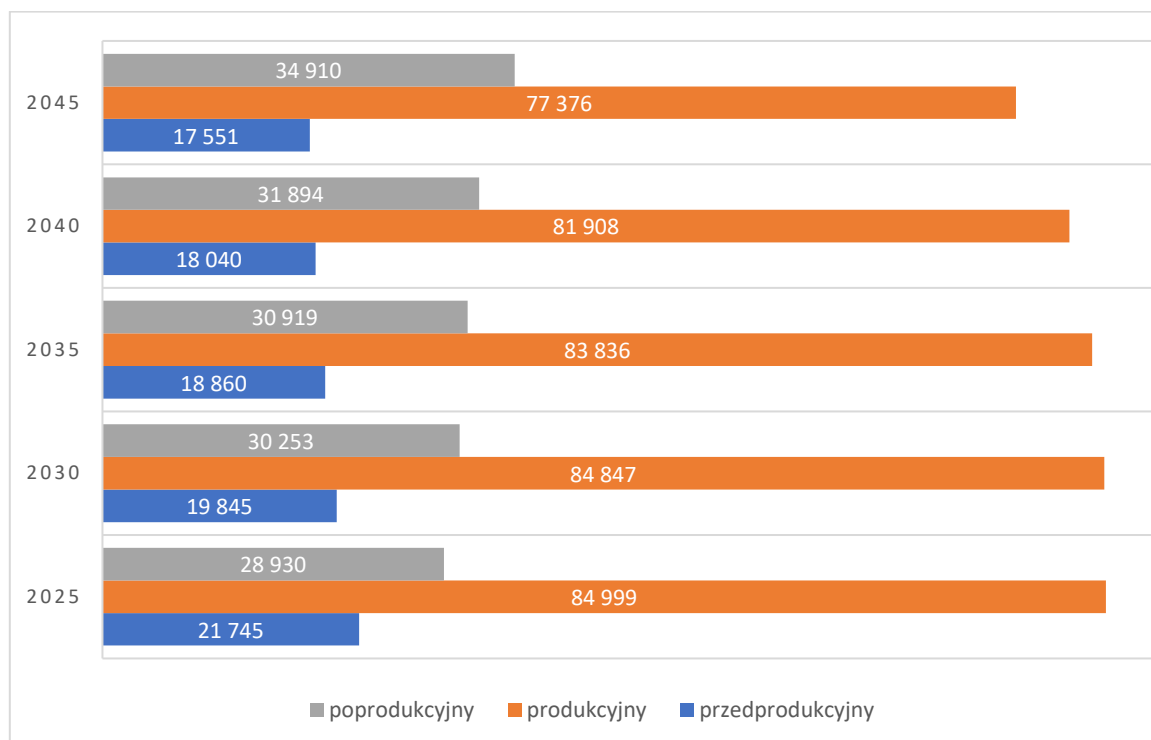
pozarządowym, aby móc w skuteczny sposób realizować nowatorskie rozwiązania i występować o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.

Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym, zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji społecznej, nie sposób nie dostrzec w dokumencie programowym powyższych kwestii i wskazać dla nich właściwych możliwości rozwoju.

Demografia

Jednym z głównych problemów demograficznych w Polsce jest zjawisko starzenia się społeczeństwa. Według przewidywań GUS liczba osób w wieku emerytalnym wzrośnie do co najmniej 9,6 mln w roku 2035, co stanowić będzie 26,7% całej populacji kraju. Zgodnie z prognozami ludności na wskazanym terenie przewiduje się wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym. Mimo potencjalnie obecnie niezłej sytuacji demograficznej gminy należy zakładać, że w kolejnych latach nasili się zjawisko problemów społecznych dotyczących tą grupę społeczną. Do problemów tych należą przede wszystkim: samotność, choroby, inwalidztwo, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności, uzależnienie funkcjonalne, które pogłębia brak – w dostatecznej ilości i odpowiednich rodzajów – sprzętu ortopedycznego i rehabilitacyjnego.

Wykres 3.1.1 Prognoza liczby ludności gmin Powiatu Częstochowskiego do 2045 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050.

Wykres dotyczy ludności gmin powiatu częstochowskiego na najbliższe lata. Można założyć, że populacja omawianej gminy będzie podlegała - oczywiście proporcjonalnie podobnym zmianom. Szacujemy nieznaczny spadek ludności, co w przypadku omawianej gminy nie powinien być zbyt odczuwalny, biorąc pod uwagę jej położenie i dotychczasowe trendy demograficzne. Nie ulega natomiast wątpliwości, że dojdzie do zmian struktury demograficznej. Wyraźnie widać wzrost liczby mieszkańców w wieku senioralnym przy malejącej – niestety- populacji dzieci i młodzież.

Wykształcenie mieszkańców

Jednym z ważniejszych czynników określających rozwój społeczeństwa jest stały wzrost poziomu wykształcenia. W ciągu dziewięciu lat dzielących spisy powszechne ludności obserwuje się dynamiczne zmiany, które wpłynęły w sposób znaczący na zmianę struktury ludności według poziomu wykształcenia. Obserwowane trendy dążenia dużych grup ludności do podwyższania i uzupełniania wykształcenia pozwalają sądzić, że dane dotyczące wykształcenia z roku na rok będą ulegały znaczącej poprawie. Dotyczy to jednak głównie osób z wykształceniem średnim, które uzyskują wykształcenie wyższe. Opisane tendencje dotyczące kształcenia dorosłych nie dotyczą niestety osób starszych z wykształceniem podstawowym.

Rozwój kapitału społecznego jako determinanta dalszych działań

Potencjał społeczny środowiska lokalnego jest będzie jednym z najważniejszych elementów kształtujących przestrzeń polityki społecznej. Aktywność obywateli koncentrująca się m.in. w działaniach organizacji pozarządowych należy wspierać poprzez rozmaite instrumenty, które będą miały wpływ na rozwój osobowy organizacji i szersze ich włączenie w nurt życia publicznego.

Konieczne są zmiany polegające na odejściu od świadczenia usług opiekuńczych i ratownictwa społecznego, które poprzez rozbudowany system działań osłonowych bardziej utrwalał zjawisko bezradności społecznej niż aktywizował do działania. Zmiana oznacza także stopniowe zwiększenie znaczenia samego procesu zarządzania polityką

społeczną wobec dotychczasowego nacisku kładzionego na proces jej bezpośredniego wykonawstwa.

Rysunek 3.1.1. Prognoza zmian społecznych wpływających na lokalne środowisko

Źródło: Opracowanie własne

W procesie tym bardzo ważne jest nowe określenie roli organizacji pozarządowych w ciągu najbliższych lat oraz systematyczne inwestycje w budowę kapitału społecznego, szczególnie poprzez edukację osób dorosłych.

Niepelnosprawność

W związku z tym, że zgodnie z prognozami liczby ludności na wskazanym terenie liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie się zwiększała można założyć, że nastąpi wzrost liczby osób niepełnosprawnych. Niepełnosprawni są i pozostaną grupą silnie zróżnicowaną, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. W skali całego kraju zdecydowana większość osób niepełnosprawnych – 84% – utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych: rent, emerytur i zasiłków i sytuacja ta w najbliższych latach nie ulegnie szczególnym zmianom. Prawie połowa osób niepełnosprawnych legitymuje się, co najwyżej wykształceniem podstawowym, a to znacznie utrudnia wejście na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia.

Uzależnienia

Spożycie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznych problemów odczuwanych przez daną osobę, a tym samym jednym

z dominującym środkiem na pokonanie codziennych przeciwności i kłopotów. Niebagatelne znaczenie mają problemy materialne wywołane głównie brakiem zatrudnienia. W konsekwencji jego wzrostu można oczekiwać wzrost liczby osób uzależnionych od alkoholu i innych używek. Wydaje się, że w perspektywie najbliższych lat, nadal kwestia ta pozostanie poważnym wyzwaniem dla kształtowania lokalnej polityki społecznej i stąd konieczne będą działania profilaktyczne dla całej populacji szczególnie dzieci i młodzieży, jak interwencyjne wobec osób nadużywających alkoholu. W odniesieniu do dzieci i młodzieży szczególnie cenne będą inicjatywy dotyczące zagospodarowania ich wolnego czasu oraz rozwój profesjonalnej pomocy pedagogicznej i psychologicznej, która powinna być realizowana także w środowisku lokalnym.

Bezrobocie

Zważywszy na sytuację społeczną i gospodarczą należy zauważyć, że skala ubóstwa i bezrobocia będą w ciągu najbliższych lat maleć, mimo tego nadal konieczne są działania osłonowe - oczywiście w tych przypadkach, w których jest to możliwe - m.in. poprzez projekty zawierające naukę gospodarowania zasobami finansowymi. Trzeba pamiętać, że mimo spadku bezrobocia nadal pozostanie szereg osób nieprzystosowanych do pozostawania w zatrudnieniu i dla tej grupy trzeba będzie zaplanować działania korzystające z rozwiązań, jakie stwarza na przykład ekonomia społeczna.

Ubóstwo

Podstawowym powodem ubóstwa jest bezrobocie. W związku z tym, że zakłada się w kolejnych latach spadek bezrobocia, to należy również zakładać wzrost dochodów własnych gospodarstw domowych, a tym samym wzrost ich zamożności. Problem jednak będą rodziny osób starszych i niepełnosprawnych, dla nich trzeba będzie budować programy osłonowe.

Przemoc w rodzinie

Do jednych z najczęstszych przyczyn przemocy w rodzinie zaraz po braku umiejętności panowania nad gniewem i złością, zalicza się uzależnienie od alkoholu. W związku z tym, że w kolejnych latach problem uzależnienia alkoholowego prawdopodobnie będzie się pogłębiał bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych,

to należy zakładać, że nasili się również zjawisko przemocy w rodzinie. Wydaje się, że o ile poziom przemocy w rodzinie nie będzie wzrastał, to wraz ze wzrostem świadomości społecznej, coraz więcej przypadków będzie ujawnianie, stąd instytucje samorządu lokalnego muszą wykazać aktywność w przychodzeniu z pomocą zarówno ofiarom przemocy jak i poprzez stosowne programy psychologiczne sprawcom przemocy. Cenny będzie także rozwój kampanii informacyjnych adresowanych zarówno do ogółu społeczeństwa jak i wybranych grup zawodowych – celem zwiększania ich profesjonalizmu.

Bezdomność

Nie prognozuje się zmian w tym zakresie. Ewentualny wzrost liczby osób bezdomnych może wynikać z ubóstwa i bezrobocia – niskie dochody mogą nie wystarczyć na pokrycie opłat czynszowych za mieszkanie. Wysoka zaległość z tego tytułu może być z kolei powodem do eksmisji, która jest już tylko krokiem do bezdomności; prognozowanego wzrostu uzależnień – osoby uzależnione od alkoholu lub narkotyków mogą być nieakceptowane przez członków rodziny i mogą zostać przez nich odrzucone i wygnane z domu; przemocy w rodzinie – ofiary przemocy w rodzinie (zwłaszcza kobiety z dziećmi) bardzo często pod wpływem przymusu lub dobrowolnie opuszczają dom bez żadnych środków do życia w obronie przed przemocą ze strony jednego z członków rodziny.

Przestępczość

Mimo prognozowanego spadku poziomu bezrobocia oraz stagnacji ewentualnie nieznacznego wzrostu poziomu uzależnień, należy pamiętać, że zjawiska te mogą dotyczyć grupy pozostające na marginesie społecznym, gdzie może dojść do nieznacznego zwiększenia się liczby przestępstw. Bezrobocie w grupie osób objętych ekskluzją społeczną może przyczynić się głównie do wzrostu liczby przestępstw w zakresie włamań i drobnych kradzieży. Z kolei uzależnienia od środków odurzających (tj. alkohol, narkotyki) mogą być główną przyczyną bójek i rozbojów.

Rysunek 3.1.2. Związek problemów społecznych z programowaniem działań

Powyższy diagram przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości kompetencyjne samorządu lokalnego oraz warunki finansowe, nieco mniejsze, choć także istotne, inne dokumenty strategiczne omówione w części wstępnej.

3.2. Misja strategii

Zespół przygotowujący Strategię, uznał, że misja powinna koncentrować się wokół czterech obszarów:

- wzmocnienia roli i potencjału rodziny,
- wsparcia grup w najtrudniejszej sytuacji materialnej,
- tworzenia warunków dla osób starszych i niepełnosprawnych,
- budowy kapitału społecznego mieszkańców.

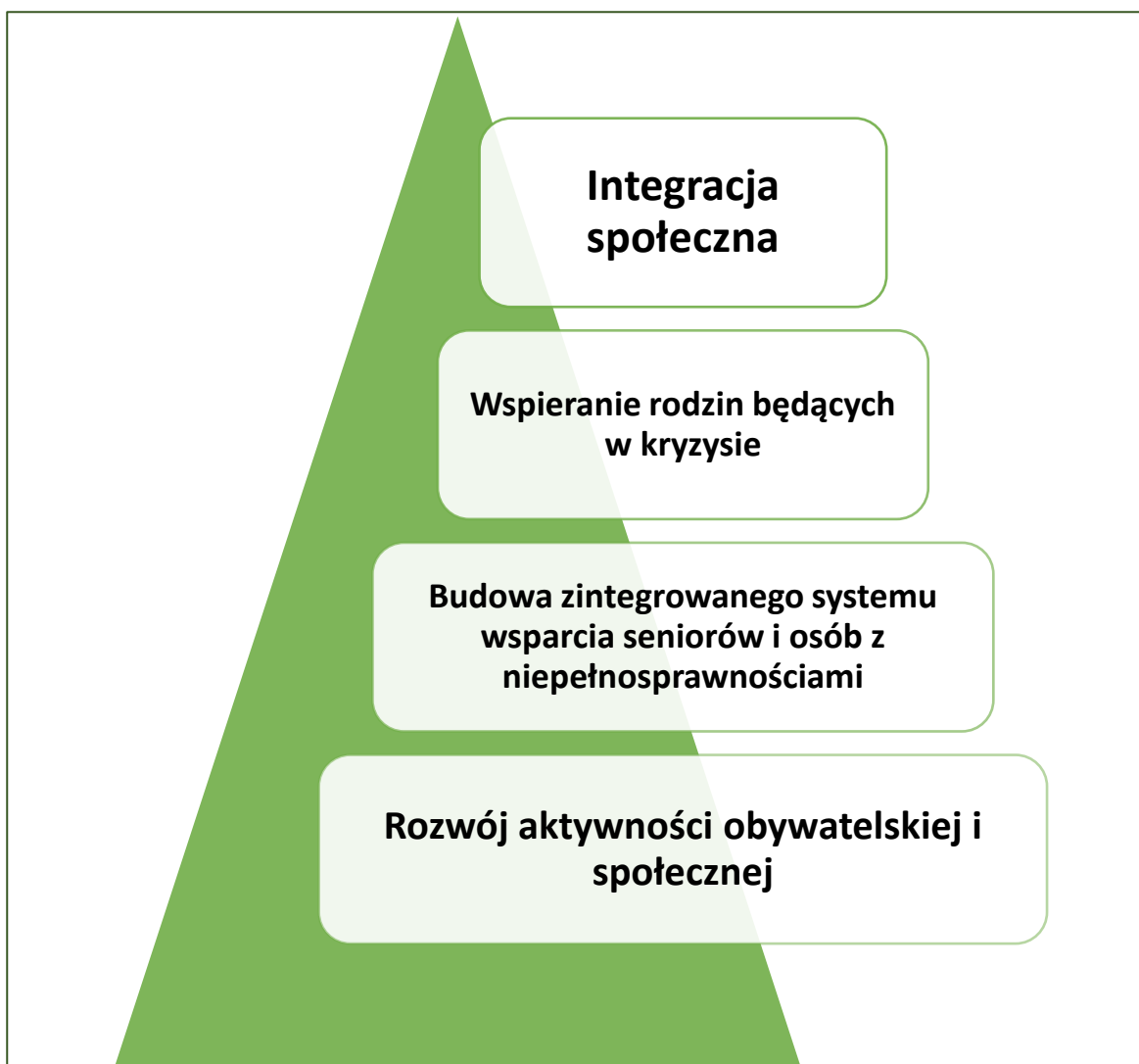
Ostatecznie zaproponowano następującą misję Strategii:

***Konieczpol wmacnia rodzinę, stwarzając
mieszkańcom możliwości rozwoju oraz
skutecznie przeciwdziałając zjawiskom
marginalizacji społecznej***

3.3. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań

Poniżej przedstawiona została graficzna prezentacja obszarów problemowych, wypracowanych celów strategicznych i operacyjnych.

Koniecpol wzmacnia rodzinę, stwarzając mieszkańcom możliwości rozwoju oraz skutecznie przeciwdziałając zjawiskom marginalizacji społecznej

Obszar problemowy 1

Zgodnie z zasadą pomocniczości, system polityki i pomocy społecznej powinien uzupełniać i wspomagać naturalną strukturę społeczną w samoorganizacji i kompensowaniu podstawowych potrzeb. Powinien on zachęcać do aktywności społecznej i obywatelskiej.

Cel strategiczny 1: Rozwój aktywności obywatelskiej i społecznej**Cel operacyjny 1: Profesjonalizacja pomocy społecznej**

Lp.	Kierunki działań	Wskaźniki
1.	Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych.	Sprawozdanie roczne z działalności Ośrodka.
2.	Systematyczne wzmacnianie kadry Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez dokształcanie i utrzymanie odpowiedniej liczby pracowników socjalnych.	Liczba szkoleń, w których uczestniczyli pracownicy MGOPS, liczba pracowników MGOPS.
3.	Doskonalenie systemu informacyjnego o możliwości udzielania pomocy społecznej i wsparcia mieszkańców poprzez m.in. Internet, plakaty, organizowanie spotkań informacyjnych.	Nakład plakatów ulotek, liczba udzielonych informacji, liczba odsłon strony internetowej MGOPS.

Cel operacyjny 2: Rozszerzenie współpracy pomiędzy grupami społecznymi i organizacjami pozarządowymi a instytucjami samorządowymi

Lp.	Kierunki działań	Wskaźniki
1.	Rozwijanie ruchu pozarządowego poprzez uczestnictwo w szkoleniach dla liderów.	Liczba wspieranych inicjatyw społecznych/nakłady/liczba uczestników poszczególnych imprez i akcji.
2.	Wspieranie organizacyjne i lokalowe powstających oraz istniejących organizacji pozarządowych, a także świadczenie poradnictwa dla organizacji	Liczba szkoleń organizowanych dla organizacji pozarządowych, liczba uczestników szkoleń.

	pozarządowych w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji – środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe.	
3.	Promowanie idei wolontariatu i pozyskiwanie wolontariuszy do współpracy w realizowaniu zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.	Liczba wspieranych inicjatyw pozarządowych/wartość nakładów.
4.	Wdrożenie programów aktywności lokalnej.	Liczba wdrażanych/przygotowywanych programów aktywności lokalnych.

Realizacja celu strategicznego 1

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań	Rada Miejska, jednostki organizacyjne samorządu miejskiego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.
Środki finansowe	Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów unijnych.
Partnerzy	Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.
Termin realizacji	W ramach działań bieżących.

Obszar problemowy 2

Dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach wymagających profesjonalnej pomocy.

Cel strategiczny 2: Wspieranie rodzin będących w kryzysie**Cel operacyjny 1: Pomoc osobom i rodzinom, u których stwierdzono bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych**

Lp.	Kierunki działań	Wskaźniki
1.	Zintensyfikowanie i rozwój pracy socjalnej, pedagogiczno-psychologicznej oraz asystentury rodzin ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.	Kart usług doradczych, liczba rodzin objętych asystenturą oraz pracą socjalną na podstawie sprawozdania rocznego.
2.	Pomoc materialna dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej realizowana przez Ośrodek Pomocy Społecznej z systemu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych, w tym realizacja programu dożywiania dzieci i osób niesamodzielných.	Wartość świadczeń materialnych i finansowych z systemu pomocy społecznej i systemu świadczeń rodzinnych.
3.	Rozwój współpracy z kuratelą sądową.	Liczba rodzin/dzieci/młodzieży objęta współdziałaniem z kuratelą sądową.
4	Rozwój miejsc opieki dla najmłodszych – w tym przedszkolnej.	Liczba miejsc opieki dla najmłodszych.

Cel operacyjny 2: Wzmacnianie pozycji dziecka w środowisku lokalnym, w szczególności dziecka niepełnosprawnego

Lp.	Kierunki działań	Wskaźniki
1.	Współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych	Wymiar organizacyjny, współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych

	organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (PCPR, inne).	organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (PCPR, inne).
2.	Systematyczne współdziałanie Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom.	Wymiar organizacyjny współdziałania Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom.
3.	Zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego m.in. poprzez zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu bazy lokalowej placówek szkolnych oraz zaplecza sportowego.	Liczba zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, liczba uczestników. Zajęcia organizowane przez placówki oświatowe.
4	Opracowanie i realizacja programu wspierania rodziny.	Wskaźniki przyjęte w programie.

Cel operacyjny 3: Przeciwdziałanie przemocy domowej

Lp.	Kierunki działań	Wskaźniki
1.	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych skierowanych do ogółu społeczności oraz do grup ryzyka.	Liczba kampanii informacyjnych, wysokość nakładów finansowych.
2.	Udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie poprzez: działalność Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych oraz działalność punktu	Liczba osób objętych pomocą przez Zespół Interdyscyplinarny, liczba Niebieskich Kart.

	informacyjnego oraz specjalistów ds. poradnictwa i interwencji.	
3.	Podnoszenie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie.	Liczba szkoleń/uczestników podnoszących kwalifikacje zawodowe.
4	Opracowanie i realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.	Wskaźniki przyjęte w programie.

Realizacja celu strategicznego 2

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań	Rada Miejska, jednostki organizacyjne samorządu miejskiego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.
Środki finansowe	Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów unijnych.
Partnerzy	Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.
Termin realizacji	W ramach działań bieżących.

Obszar problemowy 3

Pogłębiający się obszar ubóstwa stwarza zagrożenie dla poprawnie funkcjonującej wspólnoty lokalnej, przyczyniając się do rozwoju patologii społecznych oraz ograniczenia naturalnych funkcji społecznych, prowadząc do ekskluzji społecznej.

Cel strategiczny 3: Integracja społeczna**Cel operacyjny 1: Działania ratunkowe w stosunku do grup dotkniętych problemem ubóstwa, marginalizowanych i bezdomnych**

Lp.	Kierunki działań	Wskaźniki
1.	Zabezpieczenie w budżetach niezbędnych środków finansowych na pomoc dla potrzebujących i utrzymanie działalności usługowej. Wsparcie finansowe i materialne (w tym żywnościowe) osób tego wymagających.	Ocena zasobów/liczba innych sprawozdań. Liczba osób wspieranych, finansowo, materialnie, usługowo.
2.	Współdziałanie z PUP i agencjami ds. zatrudnienia oraz instytucjami szkolącymi w aktywizowaniu do pracy osób bezrobotnych.	Wartość środków przeznaczonych na zmniejszenie skutków ubóstwa i bezrobocia przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Liczba podpisanych kontraktów socjalnych.
3.	Podejmowanie działań w celu zmiany postaw osób ubogich z biernej na aktywną i zwiększenia ich odpowiedzialności za własne życie, m.in. poprzez zawieranie kontraktów socjalnych.	Liczba szkoleń/osób przeszkolonych z zakresu wdrażania nowych instrumentów w pracy socjalnej – kontraktu socjalnego.
4	Modernizacja/zwiększenie liczby lokali socjalnych.	Liczba lokali socjalnych na (ew. liczba zmodernizowanych lokali).
5	Współpraca z jednostkami wsparcia dla osób bezdomnych	Liczba osób skierowanych.

		Liczba osób wyprowadzonych z bezdomności.
--	--	---

Cel operacyjny 2: Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy

Lp.	Kierunki działań	Wskaźniki
1.	Pozyskiwanie środków zewnętrznych, na realizację projektów mających na celu aktywizację osób bezrobotnych.	Liczba osób objętych pracą socjalną, liczba osób marginalizowanych, w tym bezrobotnych.
2.	Tworzenie warunków do wdrożenia różnych form zatrudnienia socjalnego i wspieranego, szczególnie we współpracy z PUP i innymi podmiotami.	Wymiar finansowy i organizacyjny współdziałania Ośrodka Pomocy Społecznej z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia.
3.	Promowanie i kształtowanie przedsiębiorczych postaw osób bezrobotnych.	Liczba szkoleń/uczestników podnoszących kwalifikacje zawodowe.
4.	Rozwój Centrum Integracji Społecznej zgodnie z zapotrzebowaniem środowiska lokalnego.	Liczba uczestników CIS.

Cel operacyjny 3: Zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień i zmniejszanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują

Lp.	Kierunki działań	Wskaźniki
1.	Diagnozowanie problemu uzależnień (alkohol, narkotyki).	Liczba zgłoszonych przypadków uzależnień.
2.	Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień, przemocy i agresji.	Liczba kampanii informacyjnych, wysokość nakładów finansowych.

3.	Wspieranie inicjatyw w zakresie pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, w tym dalszy rozwój punktu konsultacyjnego oraz grup wsparcia.	Liczba osób objętych działaniami.
4	Opracowanie i realizacja programów profilaktycznych.	Wskaźniki przyjęte w programach.

Realizacja celu strategicznego 3

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań	Rada Miejska, jednostki organizacyjne samorządu miejskiego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.
Środki finansowe	Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów unijnych.
Partnerzy	Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.
Termin realizacji	W ramach działań bieżących.

Obszar problemowy 4

Wiek i niepełnosprawność bez wsparcia z systemu pomocy społecznej mogą prowadzić do trwałego wykluczenia społecznego znacznej grupy mieszkańców.

Cel strategiczny 4: Budowa zintegrowanego systemu wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnościami.

Cel operacyjny 1: Wzmacnianie samodzielności osób starszych i niepełnosprawnych

Lp.	Kierunki działań	Wskaźniki
1.	Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi, liczba opiekunek/liczba szkoleń dla opiekunek.
2.	Aktywizacja rodziny i środowiska sąsiedzkiego w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb życiowych osób starszych i niesamodzielných.	Wymiar finansowy i organizacyjny aktywizacji rodziny oraz środowiska sąsiedzkiego w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb życiowych osób starszych i niesamodzielných.
3.	Podjęcie działań w celu rozwoju form partycypacji osób starszych.	Wymiar organizacyjny działań.
4.	Podjęcie działań zmierzających do utworzenia miejsc opieki całodobowej dla osób starszych i niepełnosprawnych.	Wymiar organizacyjny działań.

Cel operacyjny 2: Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności

Lp.	Kierunki działań	Wskaźniki
1.	Wspieranie różnych form imprez kulturalnych i rekreacyjnych, w których mogą uczestniczyć osoby niepełnosprawne.	Liczba uczestników imprez/nakłady finansowe.

2.	Organizowanie wolontariatu prowadzącego działalność na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.	Wymiar finansowy i organizacyjny współdziałania oraz współpraca z innymi podmiotami.
3.	Podjęcie działań zmierzających do utworzenia środowiskowej placówki dla seniorów.	Wymiar finansowy i organizacyjny tworzenia dziennej pomocy dla osób starszych.

Cel operacyjny 3: Aktywizacja i wsparcie osób upośledzonych i chorych psychicznie

Lp.	Kierunki działań	Wskaźniki
1.	Wspieranie kształcenia integracyjnego w przedszkolach i szkołach.	Liczba uczniów korzystających z kształcenia integracyjnego.
2.	Podjęcie działań edukacyjno-wychowawczych, w szczególności prowadzenia przez szkoły zajęć radzenia sobie ze stresem i emocjami w zakresie ochrony zdrowia psychicznego.	Liczba uczestników przeprowadzonych szkoleń.

Realizacja celu strategicznego 4

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań	Rada Miejska, jednostki organizacyjne samorządu miejskiego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.
Środki finansowe	Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów unijnych.
Partnerzy	Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.
Termin realizacji	W ramach działań bieżących.

3.4. Monitoring i sposób realizacji Strategii

3.4.1. Monitoring

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działań w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych, czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś, w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

3.4.2. Tryb monitorowania Strategii

Do monitorowania Strategii powołany będzie zespół oceniający, zwany dalej zespołem. Będzie on utworzony przez organ wykonawczy jednostki samorządowej lub – o ile zostanie przyjęte takie rozwiązanie – przez Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej. W jego skład mogą wchodzić pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej, jednostek podległych, ale także innych podmiotów realizujących i współdziałających w realizacji Strategii oraz organizacji pozarządowych.

Zespół powinien odbywać posiedzenia przynajmniej raz w roku, a raz na dwa lata ma obowiązek dokonać kompleksowego przeglądu dokumentu. Przegląd dokumentu będzie polegał na dokonaniu oceny wdrażania poszczególnych kierunków działań za pomocą siedmiopunktowej skali ocen, którą należy odnieść do każdego kierunku działań zapisanego w Strategii. Ocena każdego z punktów oparta jest na następującej skali:

- 1 – nie rozpoczęto;
- 2 – zaawansowane prace przygotowawcze;
- 3 – w trakcie powstawania;
- 4 – zapoczątkowane;

- 5 – częściowe wdrożenie;
- 6 – znaczne zaawansowanie;
- 7 – pełne i skuteczne wdrożenie.

Zastosowana jednolita skala umożliwi graficzne przedstawienie wdrażania Strategii i odniesienie wskazanych wartości do lat następnych. Ocena punktacji poszczególnych kierunków jest dokonywana w drodze konsensusu. Jeżeli konsensus nie jest możliwy, ostateczną decyzję podejmuje przewodniczący zespołu. Doprecyzowanie działalności zespołu powinno nastąpić w trybie zarządzenia wydanego przez powołującego zespół. Ocenę można sporządzić w układzie tabelarycznym, konstruując kartę dla każdego celu operacyjnego według wzoru:

Tabela 3.4.2.1. Ocena wdrożenia dokumentu strategicznego – wzór karty

Cel operacyjny :			
Lp.	Działanie	Wskaźniki roczny	Ocena wdrożenia
1.			
2.			
3.			
Ocena ewaluacyjna			
Cecha	Opis		
Trafność			
Skuteczność			
Efektywność			
Użyteczność			
Trwałość			

Zespół może także odnieść Strategię do szerokiej gamy wskaźników społecznych, za pomocą których można skutecznie oceniać poziom zmian wdrażanych w wybranym sektorze. Zespół wdrażający Strategię będzie mógł korzystać z szerokiego wachlarza wskaźników odzwierciedlających ważne wartości zakładane do osiągnięcia i ukierunkowujące proces rozwoju. Są to:

- w obszarze dotyczącym ludności:

- przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 osób,
- saldo migracji w przeliczeniu na 1000 osób;
- w obszarze dotyczącym rynku pracy:
 - udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo,
 - udział bezrobotnych do 30. roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych,
 - liczba poszukujących pracy w przeliczeniu na jedno wolne miejsce pracy;
- w obszarze dotyczącym dochodów i wydatków ludności:
 - dochody do dyspozycji gospodarstw domowych,
 - dochody w przeliczeniu na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych,
 - odsetek osób żyjących w ubóstwie,
 - głębokość ubóstwa,
 - udział gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację jako złą lub bardzo złą;
- w obszarze dotyczącym oświaty i wykształcenia:
 - liczba ludności z wykształceniem wyższym w przeliczeniu na 1000 osób w wieku 25 lat i więcej,
 - liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim w przeliczeniu na 1000 osób w wieku 20 lat i więcej.

Wskaźniki lokalnej efektywności osiągniętych celów są najpowszechniej pogrupowane wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych Strategii i odnoszą się do poszczególnych zagadnień. Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania Strategii są wskaźniki ekonomiczne i społeczne:

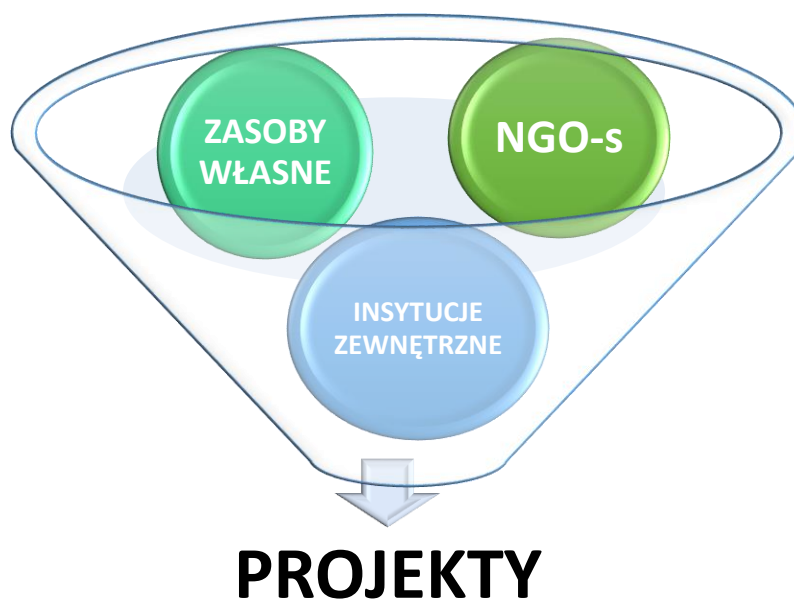
- **ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu;
- **społeczne:** liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów, inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej, liczba osób usamodzielnionych.

3.4.3. Cechy projektów i programów

Strategia rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Powinny być one realizowane w ramach:

- własnych zasobów samorządu (np. projekty MGOPS-u),
- poprzez organizacje pozarządowe,
- poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Rysunek 3.4.3. Możliwości działań projektowych z uwagi na ramy formalne

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez samorząd stosownymi uchwałami, które muszą przybierać formułę załączników do niniejszej Strategii. Projekty i programy realizowane w ramach Strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować efektywność, skuteczność i celowość.

3.4.4. Metody realizacji Strategii i ramy finansowe

Poniżej zaprezentowano najbardziej typowe metody (ze sposób realizacyjnych) dla lokalnego rozwiązywania problemów społecznych. Wykorzystano je w formułowaniu konkretnych zadań wymienianych w ramach poszczególnych celów operacyjnych dokumentu. Wskazanie ich w tym miejscu uzupełnia proces metodologiczny opracowania dokumentu i jest wskazówką dla przyszłych korekt dokumentu programowego, które mogą wynikać z procesu jego monitorowania i ewaluacji.

- **Metody aktywizujące** – pobudzają, włączając osoby (często z kategorii ryzyka socjalnego) w proces zmiany swojej sytuacji życiowej. W procesie tym następuje uświadomienie celu ich działania wraz z umotywowaniem potrzeby jego osiągnięcia. Poprzez pobudzenie aktywności, inteligencji, ale też przede wszystkim wyobraźni, emocji i pomysłowości dąży się do poprawy zaistniałej negatywnej sytuacji.
- **Metody integrujące** – wzmacniają lokalne więzi społeczne w czasie wspólnych działań, czy to na rzecz osób z grup ryzyka, czy też na rzecz dobrych praktyk. Zamiast tłumienia konfliktu lub poszukiwania kompromisu, strony otwarcie próbują znaleźć rozwiązanie możliwe do przyjęcia dla wszystkich. Procesy integracyjne są kluczem do przełamywania braku spójności społecznej.
- **Metody profilaktyczne** – profilaktyka jest działaniem, które ma na celu zapobieganie pojawieniu się i rozwojowi danego zjawiska w konkretnej społeczności, jak też promowanie alternatywnych zjawisk w stosunku do tych, które usiłuje się wyeliminować. Metody profilaktyczne minimalizują przyczyny generujące trudne sytuacje życiowe. Istotnym elementem powodzenia tej grupy działań są ćwiczenia przykładów zachowania asertywnego. Metody profilaktyczne pogłębiają naszą świadomość dotyczącą przyczyn uzależnień, zagrożeń z nich wynikających oraz obrony przed uzależnieniami. Wskazują one możliwości radzenia sobie z problemami związanymi z uzależnieniami oraz korzystania z pomocy i wsparcia innych.
- **Metody weryfikujące** – wskazują związki między teorią a praktyką, jednocześnie sprawdzając poziom realności przyjętych teorii. W celu zweryfikowania przyjętych założeń przewiduje się zaangażowanie społeczności lokalnej, której poglądy na dane

zagadnienie analizowane będą za pomocą ankiet. Są to metody przydane w procesie oceny realizowanych działań na przykład za pomocą badań ankietowych czy grup fokusowych.

- **Metody wykluczające** – wykluczenie społeczne oznacza ograniczenie możliwości korzystania z dóbr, które powinny być dostępne dla wszystkich w życiu gospodarczym, społecznym i obywatelskim. W metodach tych następuje izolacja niepożądanych osób, rodzin w środowisku lokalnym, np. izolacja sprawców przestępstw.
- **Metody niwelujące** – rozwiązują problemy, zjawiska lub niepożądane sytuacje. Za pomocą różnego rodzaju akcji informacyjnych, władze Gminy wraz z Ośrodkiem Pomocy Społecznej przyczyniają się do zahamowania szerzących na terenie Gminy problemów społecznych. Stały monitoring jest gwarancją poprawy sytuacji oraz pozwala na niwelowanie ich w zarodku.

Środki finansowe przeznaczone na realizację Strategii będą ujmowane w uchwale budżetowej. Źródłami finansowania Strategii będą:

- środki finansowe z budżetu samorządu,
- środki finansowe z funduszy zewnętrznych, w tym rządowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych,
- dochody z opłat za zezwolenia wydane na podstawie art. 18 lub art. 181 oraz dochody z opłat określonych w art. 111 Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz środki rządowych lub pozarządowych programów celowych.
- środki zaangażowane w partnerstwo publiczno-prawne.

3.4.5. Bariery ograniczające realizację celów

Już na etapie programowania należy przyjąć, że podejmując działania w ramach Strategii, będą pojawiały się bariery utrudniające lub uniemożliwiających ich realizację. Przewidywanie możliwości napotkania takich barier i ich przełamania jest ważnym

punktem w procesie projekcji celów i kierunków działań. Zakłada się możliwość wystąpienia przynajmniej kilku typów barier.

- **Bariery organizacyjne** – każda instytucja, każda kadra może być lepiej zarządzana, mieć lepszą strukturę, wydajniejszych pracowników i mniej biurokracji. Szczególnie znaczące w instytucjach polityki społecznej jest zwrócenie uwagi na pomoc społeczną. Jej klientami są bowiem ludzie bezradni, znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej, którzy trafiając na bariery organizacyjne instytucji powołanej do udzielania im pomocy. Tym samym stają się bezradni w dwójnasób. Niesprawność instytucji polityki społecznej synergicznie wzmacnia dysfunkcję działania. Immanentną częścią Strategii może być usprawnienie tych instytucji, a ich nieudolność może być przeszkodą w realizacji niejednego celu szczegółowego.
- **Bariery prawne** – analiza bezpośrednich przepisów prawnych, ale również i tych, które pozornie nie mają związku z którymś z celów Strategii. Z punktu widzenia ograniczeń działania taka analiza powinna być jednym z komponentów przy wyborze najskuteczniejszej metody.
- **Bariery finansowe** – w większości analizowanych strategii praktycznie nie pojawiają się koszty ich realizacji, tak jakby zmiana nie pociągała za sobą większych wydatków. Co gorsze, często jednym z celów Strategii staje się zdobycie środków finansowych. Bariery finansowe stanowią poważne utrudnienie, ale jednym ze sposobów ich przełamywania (podobnie jak przy barierach organizacyjnych) jest poszukiwanie rezerw w obrębie stanu istniejącego.
- **Bariery społeczne** – solidarność grupy jest zwykle solidarnością przeciwko czemuś lub komuś, bardzo rzadko z czymś lub kimś. Ludzi łatwiej połączyć „przeciw” niż „dla”. Sytuacja niewystarczających zasobów przy niezaspokojonych lub trudnych do zaspokojenia potrzebach nie sprzyja wytworzeniu się solidarności lokalnej niezbędnej dla wprowadzenia zmiany polegającej na wsparciu jednych, w tym także tych, którzy często w świadomości innych nie zawsze zasługują na pomoc społeczną.
- **Bariery kulturowe, etyczne** – są to bariery, które wynikają ze specyfiki lokalnej, tradycji, lokalnych wartości i wzorców zachowań. Będąc silnie utrwalone w świadomości, zinternalizowane (czyli przyjęte za własne) i dając poczucie bezpieczeństwa powodują, iż próba ich naruszenia jest odbierana jako zagrożenie interesów grupy płynące z zewnątrz.

4. Uwagi końcowe

Autorzy niniejszego dokumentu dziękują wszystkim, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się do jego powstania – w szczególności za udostępnienie danych niezbędnych do rzetelnej oceny aktualnej sytuacji społecznej. Dokument wyznacza kierunki lokalnej polityki społecznej, która uwzględnia potrzeby każdego mieszkańca, niezależnie od jego statusu materialnego i prowadzi do realizacji misji przyjętej w niniejszej Strategii.

Diagram 4.1. Związek Strategii i innych dokumentów programowych lokalnej polityki społecznej

Źródło: opracowanie własne

Realizacja celów zapisanych w dokumencie strategicznym będzie możliwa dzięki wspólnej pracy dotychczasowych koalicjantów oraz nowych sojuszników zainteresowanych działaniami na rzecz mieszkańców znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Zbudowana siatka celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań uwzględnia najistotniejsze obszary życia społecznego, które powinny być sferą oddziaływania samorządu, tak aby jakość życia mieszkańców Gminy ulegała systematycznej poprawie. Samorząd lokalny jako kreator lokalnych

rozwiązań, poprzez budowę kapitału społecznego swoich mieszkańców, dla nich i przez nich, wzmacnia naturalne sieci wsparcia, wspiera rodzinę w jej naturalnym środowisku, stara się redukować skutki społeczne bezrobocia, ekskluzji społecznej, bezdomności, uzależnień, włączając w te procesy organizacje pozarządowe jako partnera sprawdzonego i naturalnego.

Autorzy dokumentu dziękują wszystkim, którzy przyczynili się do jego powstania. Wyrażają jednocześnie nadzieję na dalszą współpracę w rozwiązywaniu problemów społecznych.